

Az
„Online szexuális abúzus”
című,
budapesti 16 évesek tapasztalatain alapuló
kutatás adatainak elsődleges elemzése

Készült a Szociális és Munkaügyi Minisztérium
és a
Mérei Ferenc Fővárosi Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet
támogatásával

Készítette az E.SZ.T.E.R. Alapítvány az OKRI közreműködésével

(2010.május 31.)

Tartalom

I.	A kutatás rövid ismertetése	3
II.	Technikai riport.....	4
1.	Mintaválasztás	4
1.1.	A mintanagyság meghatározása	4
1.2.	A mintába kerülő osztályok kiválasztása	4
2.	Tényleges minta és a mintakeret eltérései - súlyozás.....	5
3.	Terepmunka.....	9
3.1.	Kapcsolatfelvétel	9
3.2.	A kérdőív kitöltése	10
III.	A fővárosi fenntartású iskolák speciális jellemzői	10
IV.	Adatelemzés	12
1.	Alapmegoszlások	12
2.	Család, kortárs kapcsolatok.....	13
3.	Szocio-ökonómiai mutatók és rendszeres internet-használat.....	15
4.	Szabadidős tevékenységek és internet-használat	17
5.	Internet-használati szokások.....	19
6.	Biztonságos internet-használat?	23
7.	Szexuális tartalmú felhívás az interneten	25
8.	Online megismert személlyel való találkozás	30
9.	Pornográf tartalmak elérése.....	32
10.	A szülők internettel kapcsolatos ismeretei	34
11.	Offline szexuális abúzus.....	37
12.	Az abúzus különböző típusainak összefonódása.....	39
V.	Összefoglalás.....	40
	Melléklet: A kutatás kérdőíve	47

I. A kutatás rövid ismertetése

A **kutatás tárgya**: a fiatalok internetezési szokásainak felmérése, a veszélyes online magatartás-típusok feltérképezése, valamint a frekvenciát internet-használó korosztályt fenyegető veszélyek megállapítása.

A **kutatás célja**: átfogó képet festeni a magyar fiatalokat az online környezetben – a számítógép és az internet használata során – fenyegető veszélyekről, így különösen:

- az ártalmas és káros tartalmak elérésének mértékéről,
- az ilyen tartalmakkal való szándékolt vagy akaratlan szembesülés – lelki és fizikai – következményeiről
- az iskola és a szülők veszély-tudatosságáról és esetleges megelőző lépéseiről,
- a gyermekeket fenyegető, szexuális abúzusnak minősülő magatartások megjelenési formáiról, valamint
- a gyermekek veszély- illetve trauma-kezelési/elhárítási mechanizmusairól.

A fent felsorolt tényezőket számos **külföldi empirikus kutatás** vizsgálja. A kutatások tanulsága az, hogy a weben nagy mennyiségű káros és ártalmas tartalom kering, amelyhez a gyermekek mind a gyakori internet-használat, mind pedig természetes kíváncsiságuk révén hozzáférnek (akaratlan és szándékos módon). A külföldi kutatások azt is megállapítják, hogy a nevelők – a felnőtt lakosság – veszély-tudatossága elenyésző, következésképpen a gyerekek nem is kaphatják meg a megfelelő felkészítést és támogatást a felnőttektől az internet-használattal kapcsolatban. A kutatások hangsúlyozzák az online környezetben ismerkedés és az anonim „becserkészés” egyre növekvő mértékét és a fiatalok egészséges szexuális fejlődésére gyakorolt negatív hatását.

Magyarországon a lakosság – és ezen belül a fiatalok – internet-használati szokásait eddig csak piackutatási céllal vizsgálták (pl. NRC: VMR.kids¹), az online szexuális abúzus valószínű veszélyének felmérésére irányuló vizsgálat azonban nem volt. Ilyen kutatás hiányában megalapozott prevenciós program kidolgozása sem lehetséges. A kutatás megállapításai nyomán a magyar hiányosságok megállapíthatók és lehetővé válik bűnmegelőzési-prevenciós programok kidolgozása.

A szűkös anyagi keretek miatt a **16 éves fővárosi tanulók** képezték a **célcsoportunkat**. A mintavétel alapja az évfolyam (9-10. osztályok), valamint az oktatási programfajta volt; a kutatás ezekre a szempontokra reprezentatív. Az osztályok lekérdezése kérdezőbiztosok által felügyelt önkitöltős online – webes felületű – kérdőívvel történt. A minta alapján lekérdezettek sokasága összesen **1161 fő, ezen belül a fővárosi fenntartású iskolák almintája 738 főt számlál** (a részletekért lásd a II. fejezetet).

A jövőben a kutatást országosan reprezentatív mintára is szükséges kiterjeszteni, hiszen a budapesti tanulók feltehetőleg több szempontból is eltérő tulajdonságokkal rendelkeznek (pl.: az internet-használat jellemzői, a felvilágosítás mértéke, az online és offline szexuális abúzus összefonódásának eltérő mértéke, stb.).

¹ <http://www.nrc.hu/termekek/vmrkids>

II. Technikai riport

1. Mintaválasztás

1.1. A mintanagyság meghatározása

A mintanagyság meghatározása során azt a kutatási célt tartottuk szem előtt, hogy a *fővárosi 16 éves iskolába járó populáció* tekintetében a lehető legnagyobb elérést biztosítsuk. Ennek érdekében megvizsgáltuk a mintaválasztás időpontjában rendelkezésre álló közoktatás statisztikát.² Az előzetes elemzés megmutatta, hogy az elérni kívánt célpopuláció kiemelkedően magas arányban a közoktatás 9. és 10. évfolyamán vesz részt az oktatásban, ezért – figyelembe véve a pénzügyi lehetőségeket is – a mintaválasztásnál ezt a két évfolyamot vontuk be az elemzésbe. A mintanagyság kialakításánál – a pénzügyi lehetőségek szabta keretek között - törekedtünk a módszertanilag maximálisan elfogadható mintanagyság kialakítására. Előzetes elképzeléseink szerint 1200 fős minta kialakítását terveztük, és ezt növeltük meg a mintakiesések várható arányával. Korábbi, diákok körében végzett országos reprezentatív vizsgálatok tapasztalatai alapján³ arra a következtetésre jutottunk, hogy - a kérdés időpontjában zajló influenzajárványt is figyelembe véve - a mintanagyságot 1500 főre növelve teljesíthető a nettó elemszám. Az fővárosban szükséges 1500 fős mintát az alapsokaság rétegenkénti eloszlásával arányosítottuk, majd az így kapott rétegenként szükséges tanulólétszám, és a – 2007. évre vonatkozó oktatás-statisztikák szerinti – rétegenkénti átlagos osztálylétszámok alapján, rétegenként meghatároztuk a mintába kerülő osztályok számát. Ennek alapján a fővárosi mintába 55 iskolai osztály került.

Kutatásunk során lehetőségünk volt arra, hogy a fővárosi önkormányzat által fenntartott közoktatási intézmények almintáján is elvégezzük a vizsgálatot. Ennek megfelelően a főmintán belül kialakítottunk egy almintát, amelybe a fővárosi önkormányzat által fenntartott intézmények kerültek, ezek az intézmények rétegzési szempontból a főmintával azonosak voltak. Tehát a vizsgálni kívánt célpopulációnak megfelelően az almintában is a 9. és 10. évfolyam-arányos, 800 fős osztályszintű almintáját alakítottuk ki.

1.2. A mintába kerülő osztályok kiválasztása

A mintaválasztás során reprezentációs kritériumok szerint rétegzett, véletlen mintavételi eljárást alkalmaztunk, melynek során a mintavételi egységet - különböző iskolanagyság miatti eltérő bekerülési esélyek kiegyenlítése céljából - az egyes iskolai osztályok jelentették. A kérdés sajátosságai miatt (részletesen lásd a „Terepmunka” c. fejezetben) a kiválasztásra kerülő osztályok számát valamennyi mintakategóriában megdupláztuk.

A mintakeretbe tartozó osztályokat iskolatípus (gimnázium, szakiskola, szakközépiskola) és évfolyam (9., 10.) szerint csoportosítottuk, így háromszor két – összesen hat réteget különböztettünk meg. Ezek után a fentiekben bemutatott rétegenkénti mintanagyságnak megfelelően visszatevés nélküli véletlen mintát választottunk.

Tekintettel arra, hogy a minta kiválasztása az iskolatípus és évfolyam szerint létrehozott rétegeken belül véletlen eljárással történt, így mintánk az egyes rétegekre vonatkozóan, illetve az egyes almintákban, teljes adatbázisunk pedig a rétegek arányának megfelelő súlyozás után összességében is reprezentálja a vizsgált sokaságot.

² KIR-STAT 2007. Az adatok a 2007-2008-as tanévre vonatkoznak.

³ A mintakiesések együttes aránya az iskolák és a tanulók szintjén abban az esetben közel 14% volt

A fővárosi fenntartású alminta kialakítása során az eljárás teljes mértékben megegyezett a főmintában leírtakkal, ebben az esetben az alapsokaság értelemszerűen a fővárosi fenntartású intézményekre szűkölt, valamennyi egyéb jellemző változatlanul hagyása mellett.

2. Tényleges minta és a mintakeret eltérései - súlyozás

A tényleges minta a főminta esetében 1161 főből, a fővárosi fenntartású alminta esetében 738 főből áll. A mintakeret és a tényleges minta eltéréseit a melléklet táblázatai tartalmazzák. Az eltérések viszonylag alacsony aránya lehetőséget biztosít arra, hogy a tényleges mintához súlyokat rendeljünk, hogy a minta belső arányai megfeleljenek a reprezentativitás követelményeinek. (1-14. ábra)

1. ábra

A mintakeretbe tartozó tanulók száma és aránya évfolyamonként és iskolatípusonként, Budapest						
	9. évf.		10. évf.		Összesen	
	Tanulók száma	Tanulók aránya	Tanulók száma	Tanulók aránya	Tanulók száma	Tanulók aránya
gimnázium	10599	22,19639379	10656	22,31576302	21255	44,51215681
szakközép	10404	21,78802538	9559	20,01842893	19963	41,80645432
szakiskola	3706	7,761094009	2827	5,920294863	6533	13,68138887
összesen	24709	51,74551318	23042	48,25448682	47751	100

2. ábra

A mintakeretbe tartozó osztályok száma és aránya évfolyamonként és iskolatípusonként, Budapest						
	9. évf.		10. évf.		Összesen	
	Osztályok száma	Osztályok aránya	Osztályok száma	Osztályok aránya	Osztályok száma	Osztályok aránya
gimnázium	380	21,75157413	392	22,43846594	772	44,19004007
szakközép	346	19,80538065	349	19,97710361	695	39,78248426
szakiskola	151	8,643388666	129	7,384087006	280	16,02747567
Évfolyamonként összesen	877	50,20034345	870	49,79965655	1747	100

3. ábra

Átlagos osztálylétszámok iskolatípusok és évfolyam szerint, Budapest			
	9. évf.	10. évf.	Összesen
gimnázium	27,89210526	27,18367347	27,53238342
szakközép	30,06936416	27,38968481	28,72374101
szakiskola	24,54304636	21,91472868	23,33214286
Évfolyamonként összesen	28,17445838	26,48505747	27,33314253

4. ábra

A budapesti mintába kiválasztott tanulók száma és aránya, iskolatípus és évfolyam szerint						
	9. évf.		10. évf.		Összesen	
	Tanulók száma	Tanulók aránya	Tanulók száma	Tanulók aránya	Tanulók száma	Tanulók aránya
gimnázium	332,9459069	22,19639379	334,7364453	22,31576302	667,6823522	44,51215681
szakközép	326,8203807	21,78802538	300,276434	20,01842893	627,0968147	41,80645432
szakiskola	116,4164101	7,761094009	88,80442294	5,920294863	205,2208331	13,68138887
Évfolyamonként összesen	776,1826977	51,74551318	723,8173023	48,25448682	1500	100

5. ábra

A budapesti mintába kiválasztott iskolai osztályok száma iskolatípus és évfolyam szerint (kerekítés utáni egész osztályok)			
	9. évf.	10. évf.	Összesen
gimnázium	12	12	24
szakközép	11	11	22
szakiskola	5	4	9
Évfolyamonként összesen	28	27	55

6. ábra

A tényleges mintába került tanulók száma és aránya évfolyamonként és iskolatípusonként, Budapesten						
	9. évf.		10. évf.		Összesen	
	tanulók száma	tanulók aránya	tanulók száma	tanulók aránya	tanulók száma	tanulók aránya
gimnázium	310	26,70111972	171	14,72868217	481	41,42980189
szakközép	226	19,46597761	283	24,37553833	509	43,84151593
szakiskola	102	8,785529716	69	5,943152455	171	14,72868217
Évfolyamonként összesen	638	54,95262705	523	45,04737295	1161	100

7. ábra

A mintakeret és a tényleges minta eltéréseit korrigáló súlyozás az egyes mintakategóriákban		
	9. évf.	10. évf.
gimnázium	0,831290748	1,515122858
szakközép	1,119287499	0,821250742
szakiskola	0,883395112	0,996153962

A fővárosi fenntartású intézményekre vonatkozó alminta

8. ábra

A mintakeretbe tartozó tanulók száma és aránya évfolyamonként és iskolatípusonként, fővárosi fenntartású intézmények esetében Budapesten						
	9. évf.		10. évf.		Összesen	
	Tanulók száma	Tanulók aránya	Tanulók száma	Tanulók aránya	Tanulók száma	Tanulók aránya
gimnázium	2335	9,318381355	2411	9,621677708	4746	18,94005906
szakközép	8509	33,95721925	7865	31,38718174	16374	65,34440099
szakiskola	2209	8,815547929	1729	6,899992019	3938	15,71553995
összesen	13053	52,09114854	12005	47,90885146	25058	100

9. ábra

A mintakeretbe tartozó osztályok száma és aránya évfolyamonként és iskolatípusonként, fővárosi fenntartású intézmények esetében Budapesten						
	9. évf.		10. évf.		Összesen	
	Osztályok száma	Osztályok aránya	Osztályok száma	Osztályok aránya	Osztályok száma	Osztályok aránya
gimnázium	74	8,574739282	82	9,501738123	156	18,0764774
szakközép	269	31,17033604	274	31,74971031	543	62,92004635
szakiskola	85	9,849362688	79	9,154113557	164	19,00347625
Évfolyamonként összesen	428	49,59443801	435	50,40556199	863	100

10. ábra

Átlagos osztálylétszámok iskolatípusok és évfolyam szerint, fővárosi fenntartású intézmények esetében Budapesten			
	9. évf.	10. évf.	Összesen
gimnázium	31,55405405	29,40243902	30,42307692
szakközép	31,63197026	28,70437956	30,15469613
szakiskola	25,98823529	21,88607595	24,01219512
Évfolyamonként összesen	30,49766355	27,59770115	29,03592121

11. ábra

A fővárosi fenntartású intézmények esetében a mintába kiválasztott tanulók száma és aránya, iskolatípus és évfolyam szerint						
	9. évf.		10. évf.		Összesen	
	Tanulók száma	Tanulók aránya	Tanulók száma	Tanulók aránya	Tanulók száma	Tanulók aránya
gimnázium	74,54705084	9,318381355	76,97342166	9,621677708	151,5204725	18,94005906
szakközép	271,657754	33,95721925	251,0974539	31,38718174	522,7552079	65,34440099
szakiskola	70,52438343	8,815547929	55,19993615	6,899992019	125,7243196	15,71553995
Évfolyamonként összesen	416,7291883	52,09114854	383,2708117	47,90885146	800	100

12. ábra

A fővárosi fenntartású mintába kiválasztott iskolai osztályok száma iskolatípus és évfolyam szerint (kerekítés utáni egész osztályok)			
	9. évf.	10. évf.	Összesen
gimnázium	2	3	5
szakközép	9	9	18
szakiskola	3	3	6
Évfolyamonként összesen	14	15	29

13. ábra

A tényleges mintába került tanulók száma és aránya évfolyamonként és iskolatípusonként, fővárosi fenntartású intézmények esetében Budapesten						
	9. évf		10. évf.		Összesen	
	tanulók száma	tanulók aránya	tanulók száma	tanulók aránya	tanulók száma	tanulók aránya
gimnázium	116	15,71815718	76	10,29810298	192	26,01626016
szakközép	207	28,04878049	214	28,99728997	421	57,04607046
szakiskola	61	8,265582656	64	8,672086721	125	16,93766938
Évfolyamonként összesen	384	52,03252033	354	47,96747967	738	100

14. ábra

A mintakeret és a tényleges minta eltéréseit korrigáló súlyozás az egyes mintakategóriákban a fővárosi fenntartású intézmények esetében		
	9. évf.	10. évf.
gimnázium	0,592841848	0,934315546
szakközép	1,210648686	1,082417763
szakiskola	1,066536782	0,79565533

3. Terepmunka

3.1. Kapcsolatfelvétel

A kapcsolatfelvétellel, az iskolaigazgatók felkeresésével, valamint a célcsoport lekérdezéssel külön - e téren kellő szakmai ismerettel és tapasztalattal rendelkező - céget bízunk meg (H-Reports Adatgyűjtő Kft.). A kapcsolatfelvételért és a lekérdezés dinamizmusáért, a felügyeletért, valamint a kérdezőbiztosi adatlapok kitöltéséért a megbízott cég ügyvezető igazgatója volt felelős. Az iskolaigazgatóknak 2009. november folyamán levelet írtunk, amelyben vázoltuk a kutatás lényegét és célját. Valamennyi mintába került iskola igazgatóját levélben tájékoztattuk a kutatásról, és kértük hozzájárulásukat a kérdőív kitöltéséhez, továbbá postázásra került a kiválasztott osztályba járó diákok szüleinek szóló tájékoztató-beleegyező nyilatkozat is.

A kérdőívek próbakérdezésére 2009. november 9-14. között került sor. Az adatfelvétel november 17-től december 18-ig tartott. Az együttműködést 91 osztály tagadta meg. Leggyakoribb visszautasítási indok Budapesten a diákok leterheltsége, illetve a sok „kutatási igény” volt. A kérdezőbiztosokat a kutatás vezetői szóban és írásban instruálták az adatfelvétel szabályairól.

A mintába került iskolai osztályok lekérdezéséhez címkártyákkal láttuk el a kérdezőbiztosokat, amelyen feltüntettük az osztály kódját, a település típusát, az iskolatípust, az évfolyamot és az osztály sorszámát az adott évfolyamon belül. A kérdezőbiztosok eligazodását könnyítette meg az iskola nevének, címének, az iskolaigazgató nevének és telefonszámának feltüntetése. A kérdezőbiztos az ellenőrizhetőség érdekében a címkártyát ellátta kódjával, aláírásával is. A címkártyán meg kellett jelölni azt is, hogy a kapcsolatfelvétel milyen eredménnyel járt és miért hiúsult meg. (15. ábra)

15. ábra

minta:	isktíp:	évf:	oszt:	sorszám:	
iskola neve:			cím: Budapest		
kérdező kód:	aláírás:	telefon:			
1	a kapcsolatfelvétel sikeres volt, a kérdezés megvalósult				
2	a kapcsolatfelvétel nem sikerült, mert nem létezik az iskola, illetve a keresett iskolatípus, vagy évfolyam				
3	a kapcsolatfelvétel nem sikerült, mert az iskola igazgatója megtagadta az együttműködést				
4	a kapcsolatfelvétel nem sikerült, mert az osztályfőnök megtagadta az együttműködést				
5	a kapcsolatfelvétel más ok miatt nem sikerült (pl. a kérdezési időszakban a tanulók nem érhetők el az iskolában szakmai gyakorlat miatt)				
A kérdezés dátuma:		Kérdezés kezdete:		Kérdezés befejezése:	
hó	nap	óra	perc	óra	perc
Csoport hivatalos létszáma: fő		A kérdőívet kitöltők létszáma: fő			
A kérdőívet nem töltötte ki:					
Szülő nem járult hozzá: fő		Diák tagadta meg a kérdezést: fő		Hiányzás: fő	

3.2. A kérdőív kitöltése

A kérdőívek lekérdezése kérdezőbiztosok segítségével osztálytermi körülmények között zajlott. A diákok az intézményt felkereső kérdezőbiztos felügyelete mellett az informatika óra keretében internet kapcsolattal rendelkező számítógépek használatával online töltötték ki a kérdőíveket. A kitöltés megkezdése előtt a kérdezőbiztosok egyszer használható egyedi kódokat osztottak ki a diákok között, amelynek segítségével be lehetett lépni a kérdőívet tartalmazó online felületre, amely az OKRI szerverén működött. A kód nem tartalmazott semmiféle olyan azonosítót, amelynek segítségével a diák a későbbiek során azonosítható lehetne. A kérdezőbiztos ügyelt arra, hogy a tanulók ne beszéljék meg egymással a válaszaikat, és szükség esetén segített a kérdések/válaszlehetőségek értelmezésében. A tanulók a kitöltés után kiléptek az online felületről és ezzel a kérdezés számukra befejeződött. A hazai informatika oktatás specialitása miatt (az informatikát az osztályok többségében osztott csoportban oktatják) a kérdezőbiztosok az esetek döntő többségében csak az osztály egyik felét kérdezték meg, ezért volt szükség a mintanagyság megduplázására. Erre azért is szükség volt, mert az informatika csoportbontás az intézmények többségében azt is jelentette, hogy a két csoport időben akár több nap eltéréssel vett részt az órán, így ki lehetett zárni az osztály második csoportjának informálását a kérdőív tartalmáról.

III. A fővárosi fenntartású iskolák speciális jellemzői

A fővárosi fenntartású iskolákban (a továbbiakban FFI) számos olyan tartalmi/strukturális innovációval találkozni, amelyek nem vagy csak kisebb mértékben jellemzőek más iskolákra.

A FFI a következő **speciális szolgáltatásokat** nyújtja az ott tanulóknak:

- Korrepetálás tanórán kívül
- Nyelvi előkészítő évfolyam
- Egyéni fejlesztési program alapján történő oktatás
- Egyéni felzárkózást lehetővé tevő digitális tananyagok
- Sajátos nevelési igényű tanulók integrált oktatása
- Tehetség gondozó programok nem osztálykeretek között
- Tutori/mentori rendszer (Mayer, 2009: 17-18)

Azzal, hogy több és változatosabb módszer áll rendelkezésükre, az FFI elősegíti a tanulók könnyebb beilleszkedését, a nehézségek megoldását.

A FFI-ben az oktatás olyan **speciális tanulási módszereken** alapul, mint a

- tanuló párok kialakítása,
- egyéni felzárkózást lehetővé tevő tutori/mentori rendszer
- nem tantervi foglalkozások beépítése az oktatásba
- differenciált tanulásszervezés az osztályban
- projekt módszer (Mayer, 2009: 20)

A fővárosi önkormányzati fenntartású iskolákban nagyarányú a pedagógus-szaktantárgy **kiegészítő szaktantárgy főállású** (határozatlan idejű közalkalmazotti kinevezésű) jelenléte. Az FFI-k igen magas arányban (96%) foglalkoztatnak ilyen szakembereket. (Mayer, 2009: 18) Ilyen speciális szaktantárgy például a szabadidő-szervező, a védőnő, a pszichológus, a szociális munkás, vagy a logopédus.

A speciális szaktantárgy jelenléte elősegíti a motivációk, képességek és családi háttér szempontjából az utóbbi években felhígult szakiskolai tanulók magatartási, tanulási rendellenességeinek kezelését. Ahogy Mayer József fogalmaz: „*Budapesten az egyik legnagyobb problémát – s ez különösen a Fővárosi Önkormányzat által fenntartott*

intézmények esetében mutatkozik meg – az okozza, hogy a középfokú oktatás expanziója nyomán számos olyan tanuló jelent meg az érettségít (is) nyújtó intézményekben, akik a korábbi években vagy nem tanultak tovább az általános iskolát követően, vagy ha igen, akkor azt a szakmunkásképző intézményekben tették. A tanulás iránt csekély motivációval rendelkező, kedvezőtlen szociális háttérű tanulók jelenléte – sok esetben súlyosan fegyelmezetlen viselkedéssel tetézve – az egyik olyan tényező, amely lehetetlenné teszi a hatékony és eredményes munkát az osztálytermekben. Nem kétséges, hogy ezekben az intézményekben az egyik megoldást a problémák kezelésére azoknak a szakembereknek az alkalmazása jelentheti, akik képesek lehetnek számos területen (szaktárgyi/módszertani, mentális, konfliktus- és szociális problémák kezelése stb.) segíteni a pedagógusoknak.” (Mayer, 2009: 55)

A pedagógusok **továbbképzésében** nagy szerepet játszik az új típusú módszertani segédletek elsajátítása, amilyen pl. az infokommunikációs eszközök oktatásba való integrálása. Mayer József már idézett tanulmánya szerint a fővárosi önkormányzat által fenntartott oktatási intézmények pedagógusai közül legtöbben az országosan szervezett programokra jelentkeznek. Az érdeklődés egyrészt az iskola agresszióval függ össze, másrészt pedig azokkal a programokkal, amelyek a módszertani lehetőségeket bővítik (un. szociális informatika). (Mayer, 2009: 67) Így nemcsak a tanulók sajátíthatják el az ésszerű internet-használat módszereit, hanem a pedagógusoknak is lehetőségük nyílik arra, hogy maguk is jobban megértsék az új médium működését, előnyeit és árnyoldalait (használattal járó veszélyek, az online információ megbízhatósága).

Ehhez illeszkedik a pedagógusok **szakmai innovációs tevékenysége**, amely a többi között szoros kapcsolatban áll az IKT-technológiával:

- szerverek cseréje, gépterem-bővítés
- tananyagfejlesztés, oktatási dokumentumok elkészítése, taneszköz és tankönyvek készítése
- újítások továbbképzések által
- az informatika térhódítása a tanítási órákon; pályázatok, amelyekkel múzeum- és színházlátogatási
- lehetőségeket nyertünk
- IKT használata, az iskolai közösségben való terjesztése, könyvtárhasználati tanterv
- az informatikatermek gyors és egyszerű karbantartása, digitális hibanaplók
- feladatok készítése feladatgenerátorok segítségével számítógépre; német hanganyagok gyűjtése (autentikus szövegek) és használata (Mayer, 2009: 80-81)

A fővárosi fenntartású iskolák tanárai által a leggyakrabban használt, tehát a legelterjedtebb az informatikai eszközök alkalmazása a tanított tantárgy kapcsán. (Mayer, 2009: 50) Emellett nagyarányú az **IKT informatikaórán kívüli alkalmazása is**: a Mayer-féle vizsgálatban a FFI-ben tanító pedagógusok 75,3%-a rendszeresen, több tanórán is alkalmazza az infokommunikációt. (Mayer, 2009: 20, 50, 75)

A fővárosi fenntartású iskolákban az **IKT eszközök jelenléte** a versenyképesség növelése terén is megfigyelhető. Így például többféle módszerrel csökkentették a gyengébb gyermekek leszakadását (az iskolák 85,7%-ában) vagy javították az iskolai infrastruktúra minőségét – korszerű számítógépeket szereztek be (az iskolák 81,8%-ában) (Mayer, 2009: 26).

Az FFI pedagógusai általában maguk is rendelkeznek **otthoni internet-elérhetőséggel** (87,8%) (Mayer, 2009: 83), ami megkönnyíti az informatikai eszközök használatát és integrálását. Azonban valószínűleg a budapesti iskolák pedagógusainak internetes ellátottsága a vidékieknél általánosságban nagyobb.

A pedagógusok otthoni internet-elérésének nagy aránya miatt a tanulók akár könnyebben is kaphatnának válaszokat internettel kapcsolatos kérdéseikre. Meglepő viszont,

hogya a Mayer-féle vizsgálatban a válaszoló pedagógusok mintegy 40%-a ennek ellenére csak heti 1 órát internetezik. (Mayer, 2009: 84) Ez igazolni látszik kutatásunknak a biztonságos internet-használatra vonatkozó megállapításait, amely szerint a tanulók általában nem kapnak felvilágosítást arról, hogyan használják ésszerűen az internetet, nem korlátozzák internet-használatukat és internettel kapcsolatos nehézségeikkel, az interneten tapasztalt atrocitásokkal nem fordulnak a pedagógusokhoz. (Részletesen lásd: IV. fejezet 6. pont)

A fővárosi fenntartású iskolák pedagógusainak képzésében, továbbképzésében jelentős segítséget nyújt a Mérei Ferenc Intézet (MFPI), például szakmai tanácsadással, rendszeres találkozók, szakmai megbeszélések szervezésével a gyermekvédelem területén. A fővárosi fenntartású iskolák ezért is előnyösebb helyzetben vannak más budapesti iskolákkal szemben.

IV. Adatelemzés

1. Alapmegoszlások

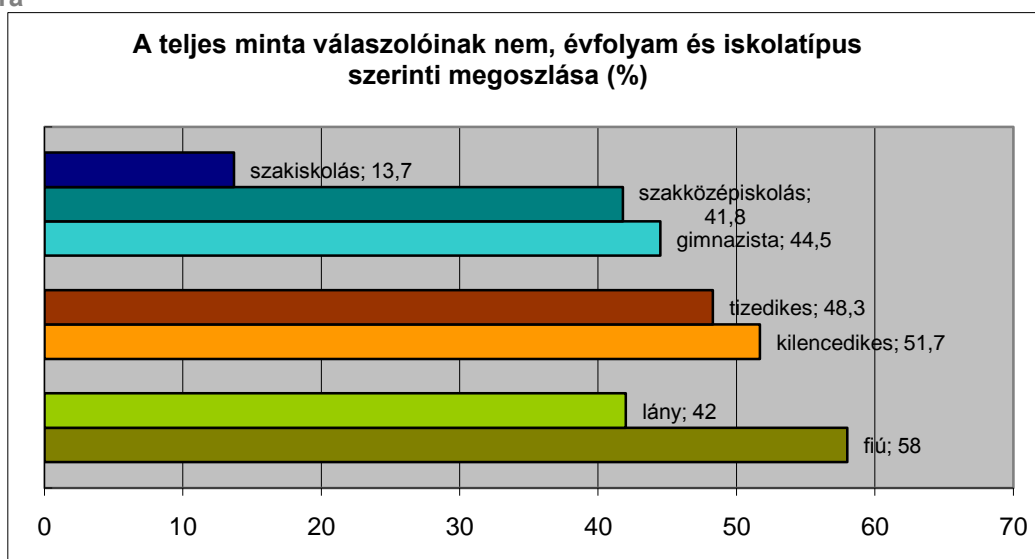
Az alapmegoszlásokat az évfolyamra és iskolatípusra reprezentativitást biztosító súly bekapcsolásával számoltuk ki.

A megkérdezett összesen 1161 diák 51,7%-a (601 fő) a kilencedik, 48,3%-a (560 fő) a tizedik évfolyamra jár, a két évfolyam megoszlása tehát körülbelül fele-fele. A megkérdezettek 44,5%-a (517 fő) gimnazista, 41,8%-a (485 fő) szakközépiskolás, 13,7%-a (159 fő) szakiskolás. Mind az évfolyam, mind az iskolatípus szerinti megoszlás megfelel a 2007-ben Budapesten tanuló 9-10. évfolyamos gyermekek megoszlásának.

A kérdőív kitöltői között a legtöbben 15 (38,9%, N=452) és 16 (36,8%, N=427) évesek, a legkevesebben a 17 éven felüliek voltak (3,9%, N=45).

A nemek szerinti megoszlás kissé elhajlik a fiúk felé: a fiú-lány arány a kitöltők között 58:42. (16. ábra)

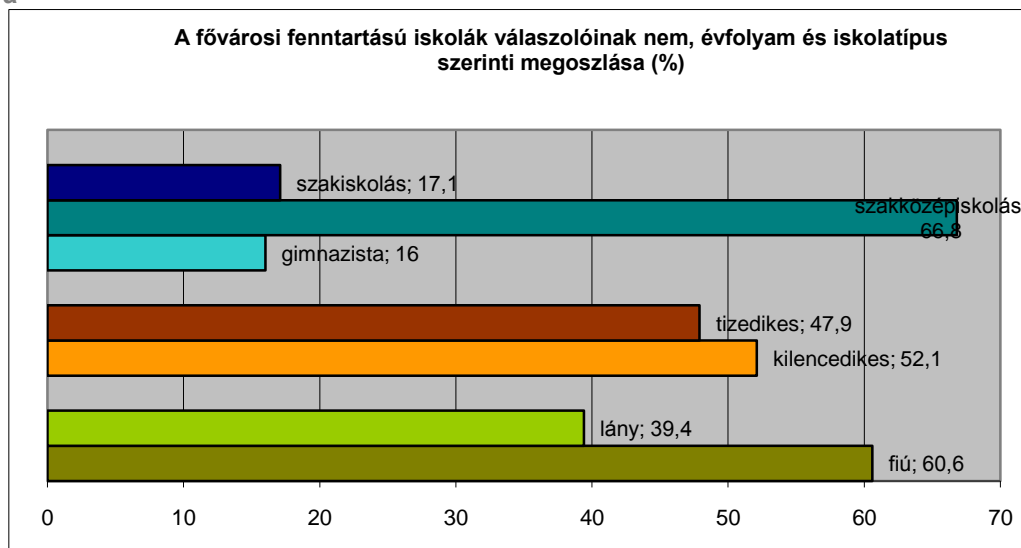
16. ábra

A teljes mintában a megkérdezettek nagy része, 63,6%-a (738 fő) fővárosi fenntartású iskolába jár. A teljes mintára tett megállapítások tehát nagyjából-egészében a fővárosi fenntartású iskolák jellemzőit mutatják. Látható, hogy a fővárosi fenntartású iskolák általában érettségire is felkészítő és szakmát is adó szakközépiskolák (66,8%; N=493), és csak

elenyésző a szakiskolák (17,1%; N=126), valamint a gimnáziumok aránya (16,0%; N=118) a mintában.⁴ Míg a fővárosi fenntartású iskolákba járó válaszolók évfolyambeli megoszlása a teljes minta arányait tükrözi, addig a fővárosi fenntartású iskolákban a nemek aránya jobban elborul a fiúk felé (fiúk: 60,6%; N=439, lányok: 39,4%; N=286), mint a teljes mintában. (17. ábra)

17. ábra

2. Család, kortárs kapcsolatok

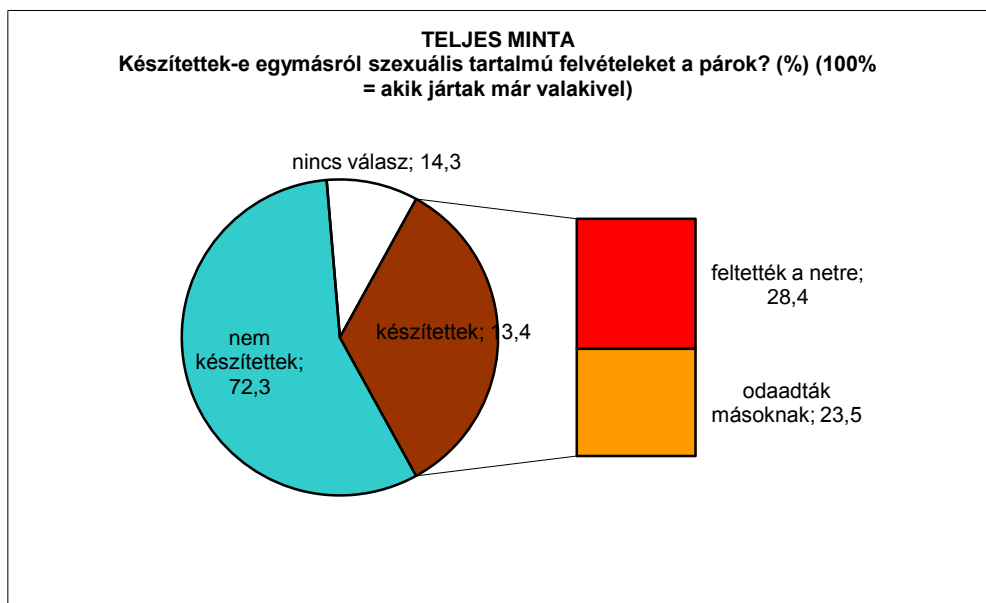
A megkérdezettek között a legtöbben két családtaggal élnek együtt (ez az arány mind a teljes, mind a fővárosi fenntartású mintában 56,9%), leginkább az apával és az anyával, vagy az anyával és élettársával. Aki egy felnőttel él együtt, az a teljes és a fővárosi fenntartású mintában is általában az anya (teljes minta: 83,3%, N=130, FFI: 82,0% N=79), vagy – ennél jelentősen kisebb arányban – az apa (teljes minta: 12,3%, N=19, FFI: 12,6%, N=12).

A válaszolóknak saját bevallása szerint nagyon sok – 1-3, 4-6 vagy ennél is több jóbarátja van. Ebben sincs számottevő különbség a teljes és a fővárosi fenntartású iskolák mintája között. A „jóbarát” kategóriát a kérdőív nem részletezte, mindenesetre – mivel a megkérdezett korosztály életében sokat számítanak a kortárs-kapcsolatok – alappal feltételezhetjük, hogy a bevallott adatok valószínűsége nagy. Ehhez járul, hogy viszonylag sokan (a teljes minta 75,5%-a, N=876, míg az FFI válaszolóinak 79,0%-a, N=583) mondták, hogy jártak már valakivel életükben, ami megint csak nem meglepő a vizsgált korosztálynál.

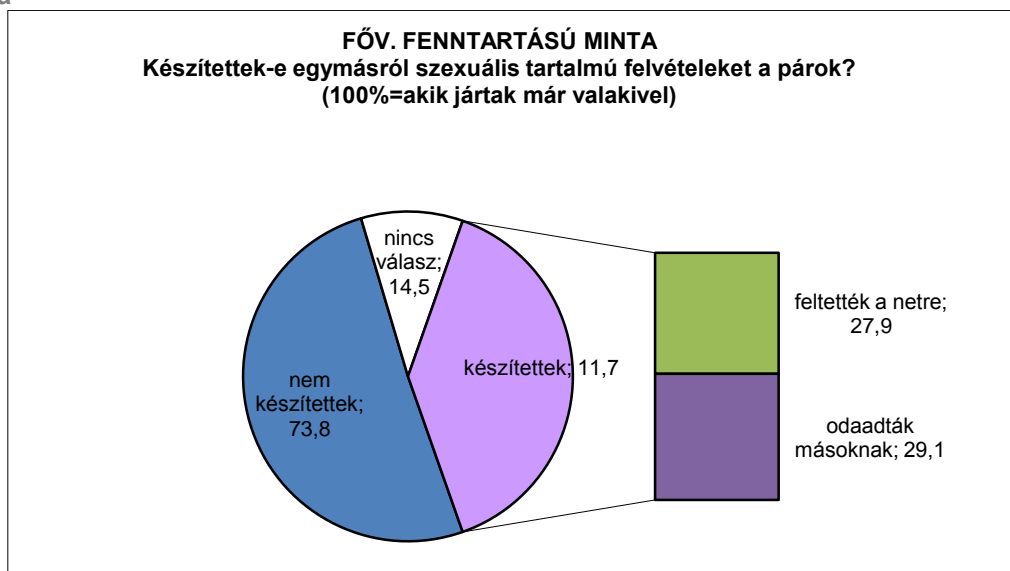
A teljes mintában azok közül, akik már jártak együtt valakivel 13,4% válaszolta, hogy készítettek egymásról szexuális tartalmú felvételeket (képeket, videókat); 28,4%-uk ezeket fel is tette az internetre, 23,5%-uk pedig átadta a felvételeket harmadik, kívülálló személynek. (18. ábra) Ezek az arányok alig különböznek a fővárosi fenntartású iskolák esetében. (19. ábra) A fővárosi fenntartású iskolákban ugyan az együtt járók közül arányában kevesebben készítettek egymásról szexuális tartalmú képeket, de arányában körülbelül ugyanannyian tették fel azokat az internetre, viszont arányában többen adták át a felvételeket másoknak (23,5% helyett 29,1%). Így összességében nagyobb volt azoknak az aránya, akik kiadták a kezükből a felvételeket: míg a teljes mintában a felvételt készítőknél összesen 29,0%-a adta ki birtokából a felvételeket (a netre feltöltötte és/vagy odaadta másoknak), addig a fővárosi fenntartású iskolákban ez az arány már 32,4%.

⁴ Az adatok a válaszolókra, nem az iskolákra vonatkoznak!

18. ábra

19. ábra

Talán nem meglepő, hogy mind a szexképek készítésében, mind átadásában nagyobb arányú a fiúk megjelenése (megközelítőleg 7:3 a fiúk és a lányok aránya). Mindkét mintában több fiú vallotta, hogy készített ilyen képeket a szexuális kapcsolatáról és azokat ki is adta a birtokából. Érdekes megfigyelni ugyanakkor, hogy a teljes mintában sokkal kisebb volt a felvételeket *átadó* lányok aránya, mint a fővárosi fenntartású iskolákban (teljes minta: 20,7,2%, FFI: 31,8%). A fővárosi fenntartású iskolákba járó lányok a felvételek készítésében is aktívabbak, igaz, kisebb mértékben. (20. ábra)

20. ábra

A szexuális tartalmú felvételek készítése és internetes megosztása vagy átadása másoknak (Q8.1.; Q8.2) nemek szerint								
Szexuális tartalmú felvételek készítése				A felvételek kiadása (internetre feltöltése vagy másnak átadása)				
Főv.fenntartású iskolák		Teljes minta		Főv.fenntartású iskolák		Teljes minta		
N	%	N	%	N	%	N	%	

Fiú	44	65,7	67	69,8	15	68,2	23	79,3
Lány	23	34,3	29	30,2	7	31,8	6	20,7
Összesen	67	100,0	96	100,0	22	100,0	29	100,0

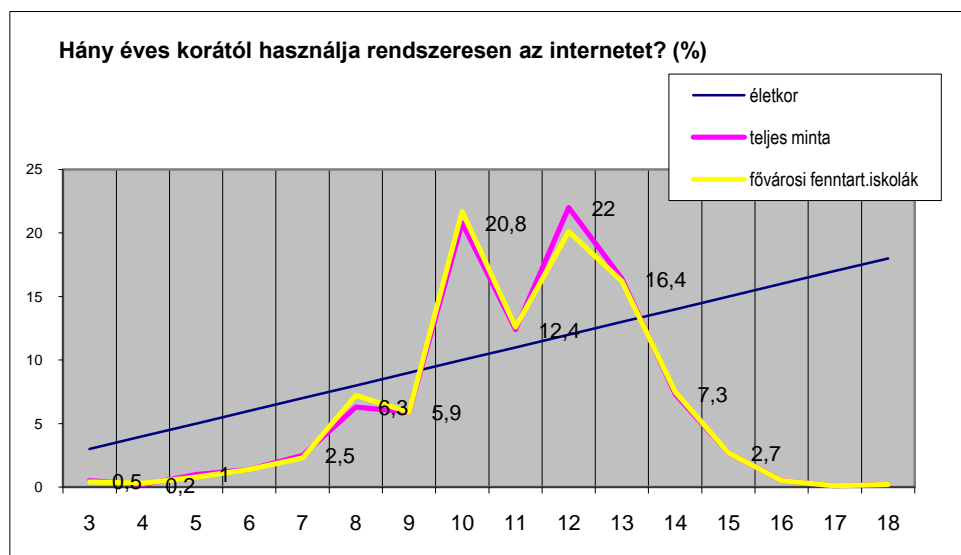
Az egyéni felelősségvállalás alacsony fokához járul még a jogtudatosság – vagy a jogismeret – hiánya, hiszen mindhárom cselekmény – a 18. évet be nem töltött személyről szexuális tartalmú felvételek készítése és tartása, azok átadása vagy mások számára online hozzáférhetővé tétele – büntetendő is. Megjegyzendő, hogy a magukról felvételt készítő és azt valamilyen formában továbbadók aránya a teljes mintához viszonyítva igen alacsony: a teljes minta 8,6%-a készített felvételeket, 2,2%-a tette fel az internetre és csupán 1,9%-a adta azokat tovább. A fővárosi fenntartású iskolák tekintetében ezek az arányok kissé magasabbak: a minta 9,2%-a készített felvételeket, 2,5% tette fel az internetre, és 2,6% adta azokat tovább.

3. Szocio-ökonómiai mutatók és rendszeres internet-használat

A teljes mintában a válaszolók 81,5%-ának otthon saját szobája van (a FFI mintában ez az arány 77,0%), és azok közül, akiknek otthonában elérhető az internet (a teljes minta 94,7%-a, és az FFI minta 92,0%-a) a legtöbben (a teljes minta 67,1%-a, az FFI minta 66,3%-a) saját szobájukból is elérik azt. Az otthoni internet-kapcsolattal rendelkezőknek csupán 24,2%-a (az FFI 24,7%-a) internetezik a lakás közös helyiségében, 8,7%-a (az FFI minta 9,0%-a) pedig valaki más (pl. szülők, testvér) szobájában használhatja az internetet. Ez arra utal, hogy a legtöbben – mind a teljes, mind a fővárosi fenntartású mintából – felügyelet nélkül, az intim szféra részeként használják az internetet.

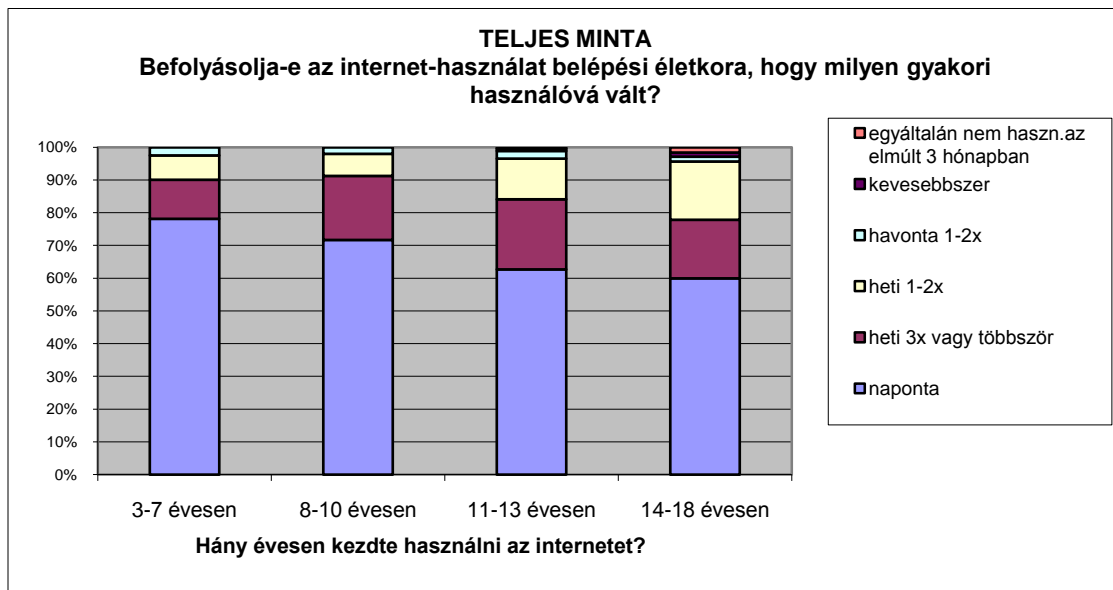
A rendszeres internet-használók közé való belépési életkorként a válaszolók mindkét mintában leginkább 10-13 éves korukat jelölték meg (legnagyobb arányban a 10. illetve a 12. életévet), de volt, aki már 3-4 évesen rendszeres internetezőnek vallotta magát. (21. ábra)

21. ábra

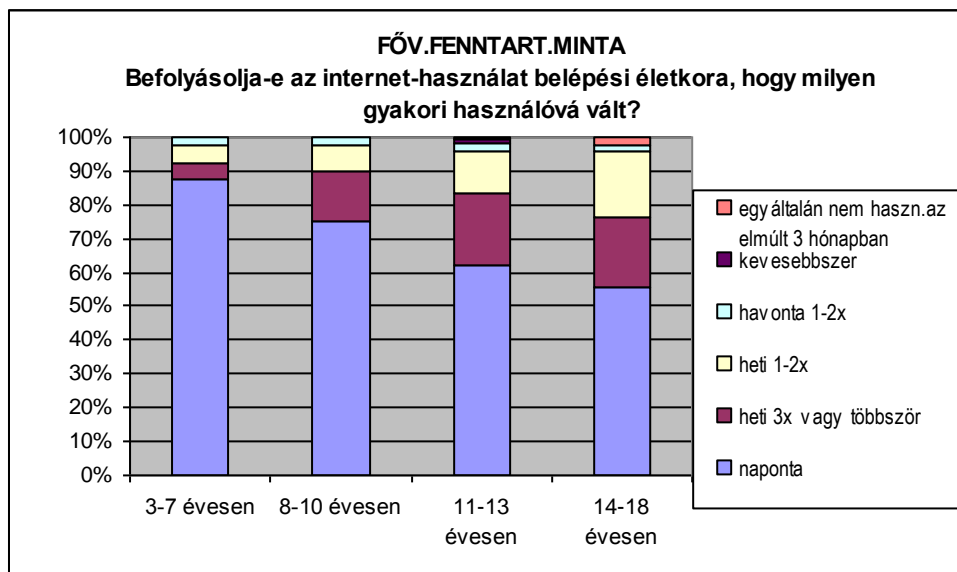
Nem meglepő, hogy otthoni internet-elérés nagymértékben befolyásolja a korai életkorban való rendszeres felhasználóvá válást, ennek azonban – és ezt az adatok is alátámasztják – csupán a kisiskolás, leginkább a 8 éves életkorig van hatása, hiszen innentől kezdve már az iskolai számítógép is rendszeresen hozzáférési lehetőséget biztosít. Szignifikáns a kapcsolat az internetet övező érdeklődés foka és a rendszeres használók közé való belépési életkor, valamint a használati gyakoriság és a belépési életkor között. (22. ábra)

22. ábra

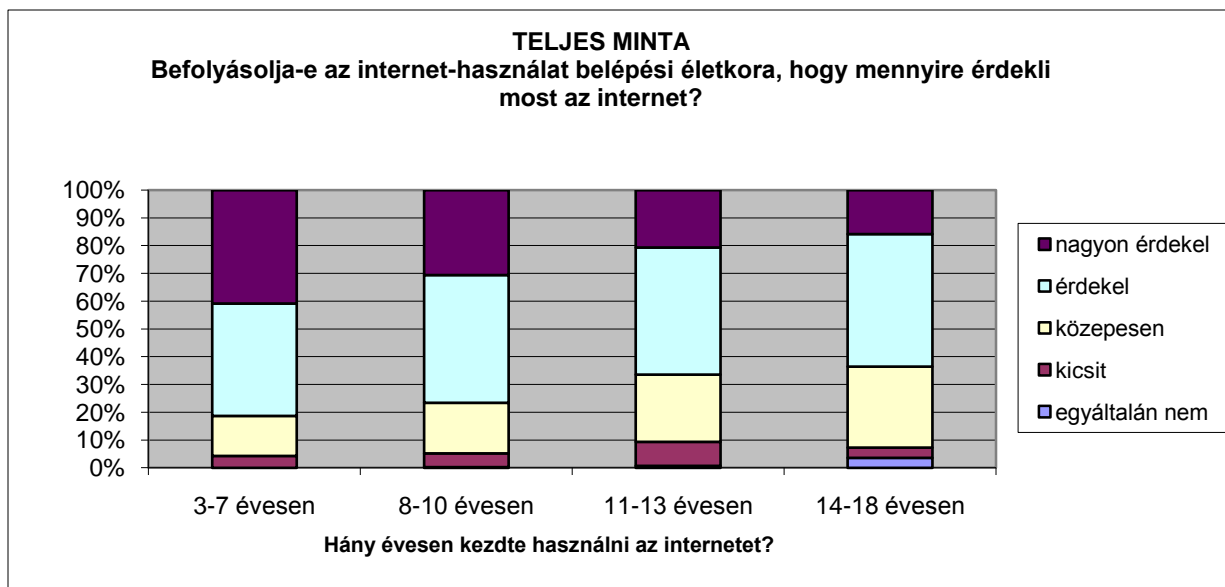
A teljes mintához képest a fővárosi fenntartású iskolák mintája abban különbözik némileg, hogy itt mintha még többen lennének azok, akik már 3-7 éves koruk között napi rendszerességgel használták netet, de arányában többen vannak azok is, akik 14-18 évesen sem interneteztek az elmúlt 3 hónapban. (23. ábra)

23. ábra

Úgy tűnik, minél korábban kezdte használni az internetet a válaszoló, annál inkább érdekli őt ez a médium és annál nagyobb gyakorisággal is használja. (24. ábra)

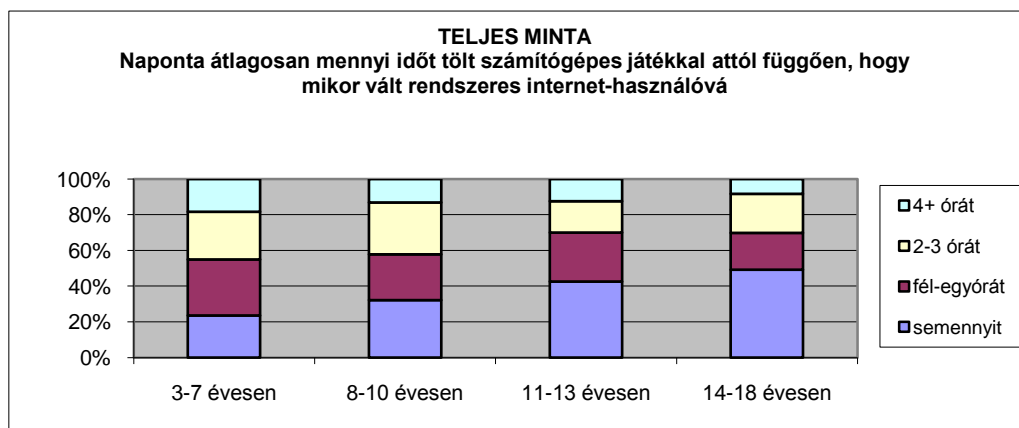
24. ábra

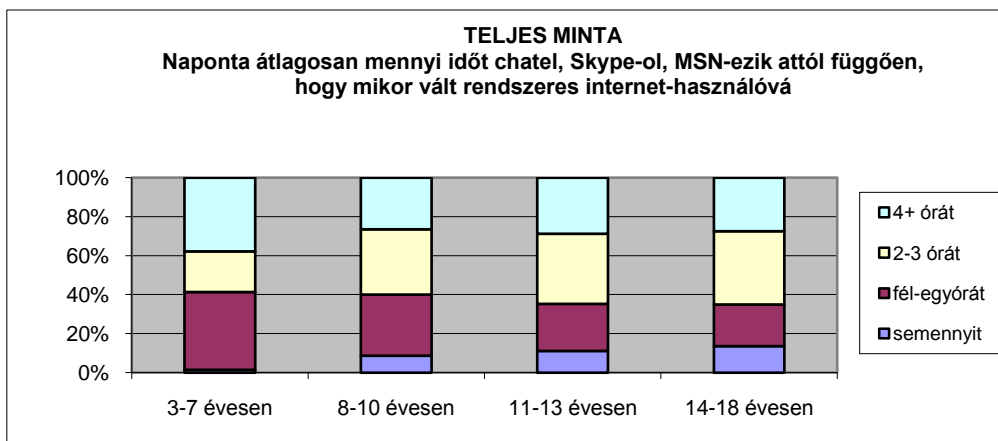
4. Szabadidős tevékenységek és internet-használat

A szabadidős tevékenységek közül a számítógéppel/internettel kapcsolatos tevékenységek és a rendszeres internetezővé válás kezdete között találtunk összefüggést. Minél korábban vált a válaszoló rendszeres internet-felhasználóvá, annál több időt tölt naponta számítógépes játékkal és jelenidejű online beszélgetéssel – chat, Skype, MSN. (25-26. ábra) Nincs ilyen összefüggés ugyanakkor az internetes szörfözéssel: a 3-7 éves korban már internetezők nagyjából ugyanannyira szeretik ezt a kommunikációs formát, mint akik később kezdtek internetezni.

25. ábra

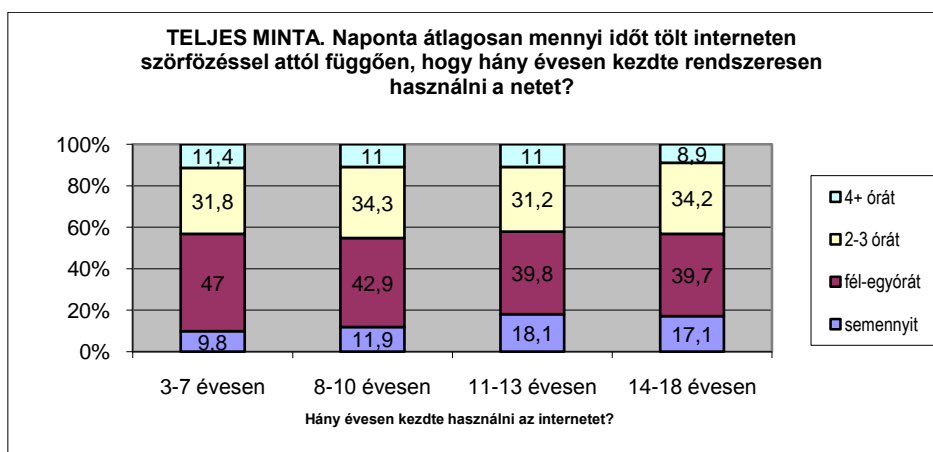

26. ábra

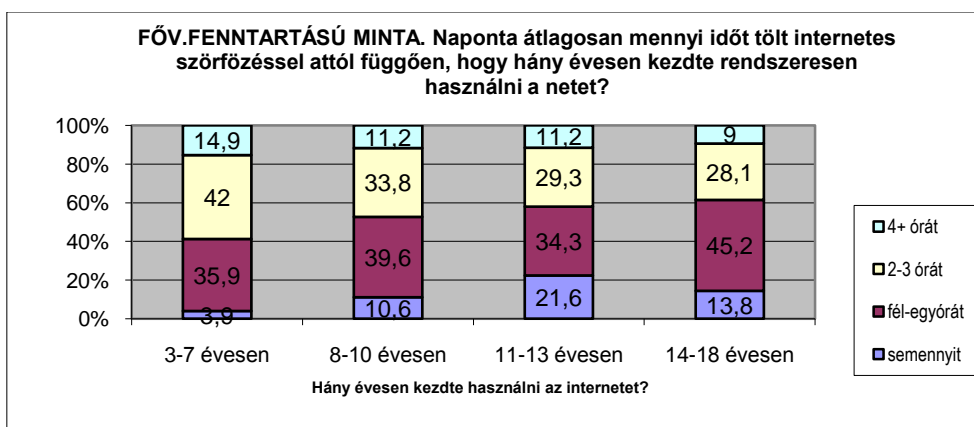

Míg a számítógépes játék és a jelenidejű online kommunikáció esetében nem találunk eltérést a teljes minta és a fővárosi fenntartású iskolák diákjai között, addig az internetes szörfözés vonatkozásában igen, bár itt sem jelentőset. A fővárosi fenntartású iskolák diákjai közül azok, akik igen korai életkorban kezdték a rendszeres internet-használatot, szívesebben töltik idejüket a neten szörfözéssel. Köztük arányában többen vannak azok, akik még akár 2-3 vagy 4 óránál is több időt töltenek ezzel a napi elfoglaltsággal. (27-28. ábrák)

27. ábra

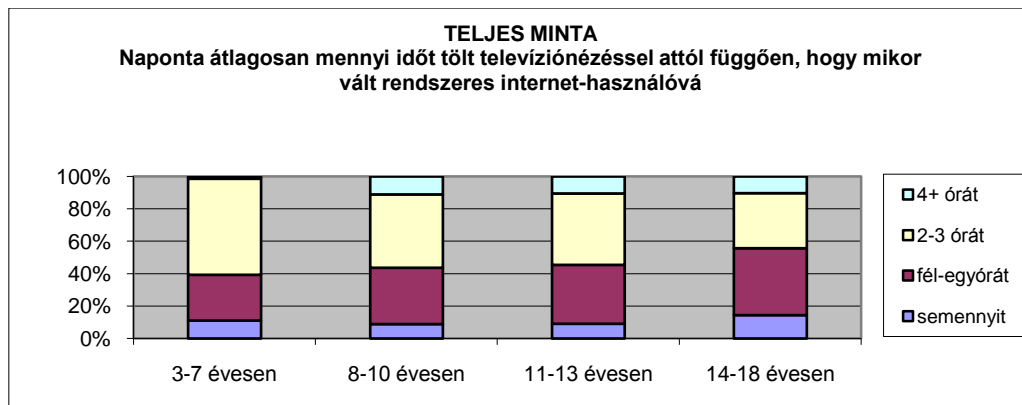
28. ábra

A haverokkal lógás, a sportolás, a könyv- és újságolvasás népszerűsége független attól, hogy a válaszoló hány évesen kezdte az internetezést. A televízió-nézés némileg

elfogadottabb azoknál, akik később kezdtek internetezni, a korai internetezőknél a televízió szerepét valószínűleg átvette az internet. (29. ábra)

29. ábra

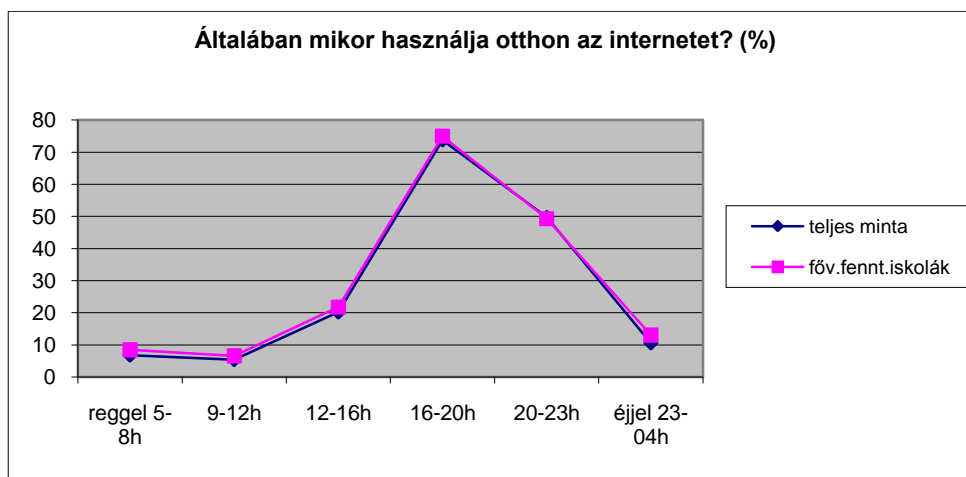

Az online játék és a jelen idejű kommunikáció fiatalok körében tapasztalható népszerűségére számos kutatás rámutat (pl. Ritter et al., 2004; Kerezsi et al., 2008). Ezek a kutatások azonban azt is hangsúlyozzák, hogy a fiataloknál a rendszeres és akár a napi 4 órát is meghaladó internet-használat nem megy a tényleges kapcsolatok rovására. Kerezsi és munkatársai kutatása szerint például éppen azok rendelkeznek a legkiterjedtebb valós baráti társasággal, akik chateléssel naponta 3-4 órát vagy annál is többet töltenek. Az online kommunikáció tehát kiegészíti, nem pedig felváltja a személyes kommunikációt. (Kerezsi et al., 2008: 147-148; lásd még Brå report, 2007: 5)

5. Internet-használati szokások

A válaszolók nagy része (teljes minta: 93,4%, FFI: 91,7%) otthon is rendszeresen használja az internetet, általában 16.00 és 20.00 óra között. (30. ábra)

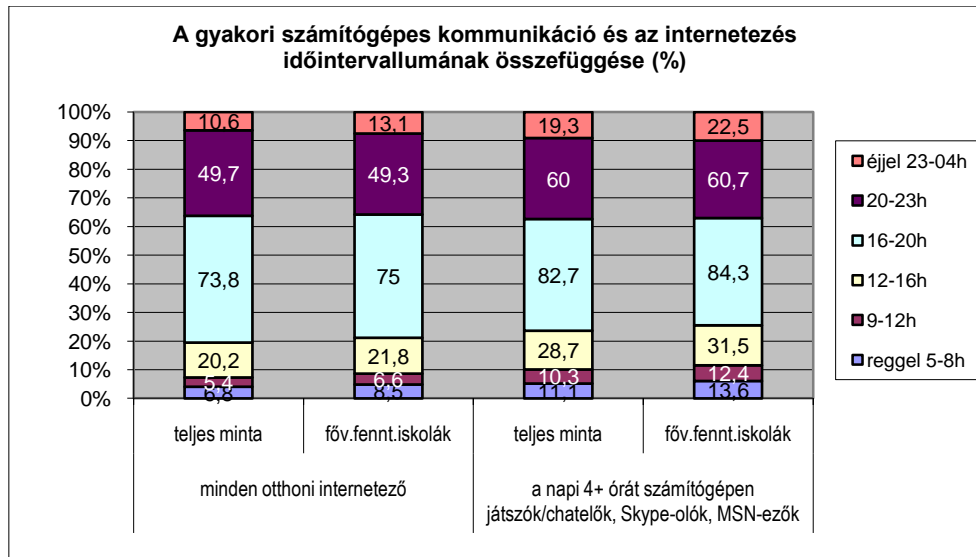
30. ábra

A frekvenciált internet-használat időintervalluma nem tér el a fősodortól azoknál sem, akiknél a számítógépes játék vagy a jelen idejű internetes kommunikáció napi 4 óras vagy annál is hosszabb szabadidős tevékenységet jelent. (31. ábra) Jelentéktelen eltérés mutatkozik a fővárosi fenntartású iskolák diákjainak otthoni internet-használatában: itt ugyanis mind az általános internet-használók, mind pedig a napi 4 vagy több órát játszó vagy online

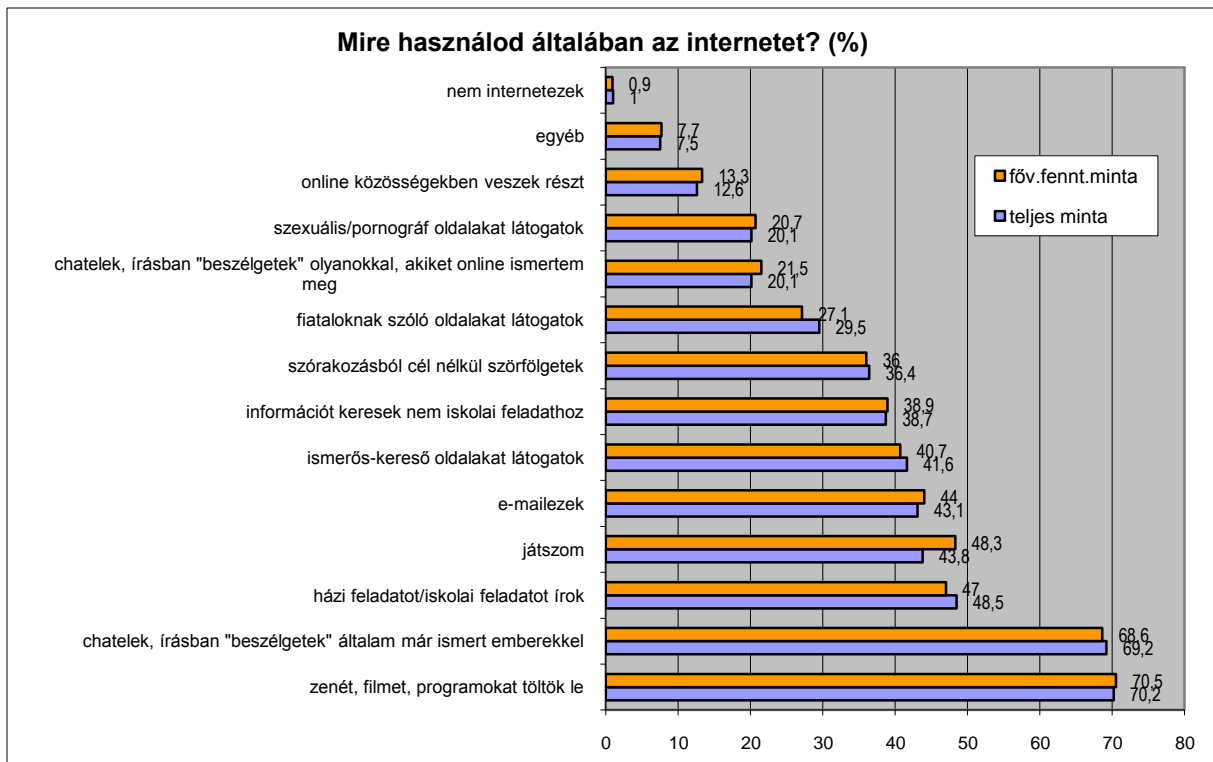
kommunikálók között többen használják az internetet a késő esti órákban (23.00 és 4.00 óra között).

31. ábra

A válaszolók mintegy 70%-a szerzői művek letöltésére (is) használja az internetet, emellett jelen idejű kommunikációra (chatelés) és házi feladat vagy iskolai feladat írására is sokan vállalkoznak az online környezetben. Ezek után sorrendben a legnépszerűbb felhasználói aktivitás az online játék, az e-mailezés, az ismerős-kereső oldalak látogatása, az információ-keresés, a cél nélküli szörfölgetés, a fiataloknak szóló oldalak látogatása, az online beszélgetőszobákban való ismerkedés, a szexuális/pornográf oldalak látogatása, végül pedig az online közösségben való szerepvállalás. Az internetezők mintegy 20%-a célirányosan keresi a felnőtteknek szóló (szexuális/pornográf tartalmú) oldalakat. Némileg megnyugtató azonban, hogy a diákok általában olyan emberekkel beszélgetnek online, akiket már eleve ismertek – rokonokkal, barátokkal. Ismerkedésre csak a válaszolók mintegy 20%-a használja ezt a kommunikációs formát. (32. ábra) A fővárosi fenntartású iskolákba járó válaszolóknál az online játék és az e-mailes kommunikáció némileg meghaladja a teljes minta aktivitását, a fiataloknak szóló oldalakat viszont kevésbé favorizálják.

32. ábra

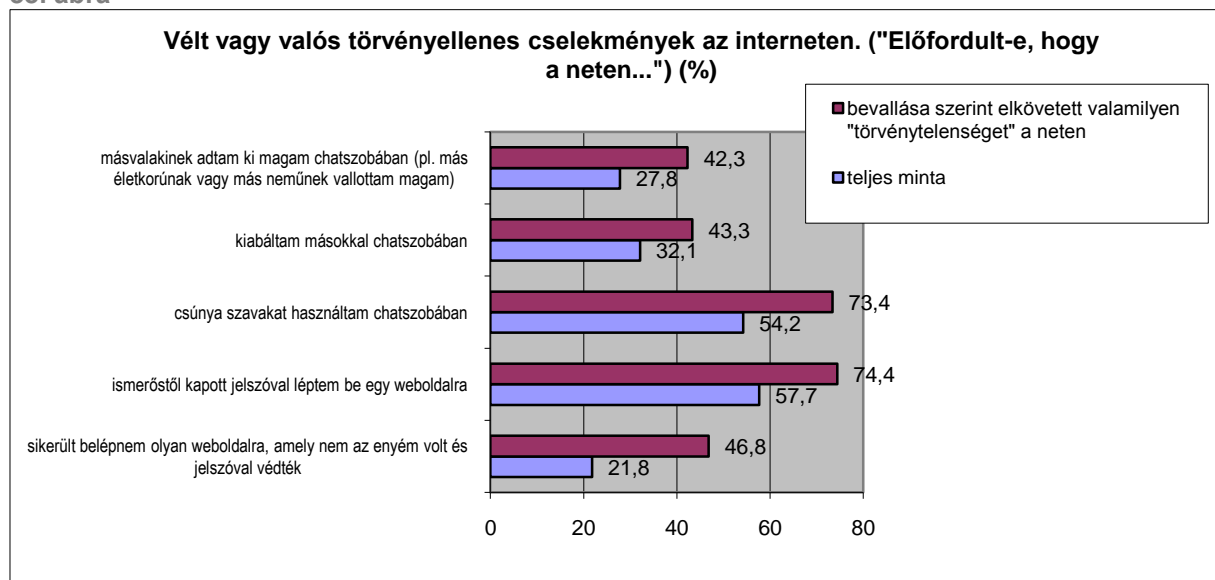

Sokan látogatnak célirányosan felnőtteknek szóló oldalakat (lásd a 32. ábrán: a teljes mintában 20,1%, az FFI mintában 20,7%). Ez annak ellenére így van, hogy a válaszolók 60,7%-át (az FFI válaszolóinak 58,8%-át) a környezetében élő felnőttek kifejezetten óvják bizonyos weboldalak kínálatától. A tiltás ellenére a válaszolók 31%-a (az FFI válaszolóinak 30,7%-a) keresett fel ilyen „tiltott” weboldalakat. Az esetek nagy részében ugyan ezt nem vették észre a szülők vagy a tanárok (teljes minta: 70,1%; FFI: 68,2%), de a legtöbben akkor sem kaptak büntetést, ha a felnőttek tudomására jutott, hogy a kifejezett tiltás ellenére csináltak valamit az interneten (teljes minta: 70,8%; FFI: 76,8%). Nagyon kevés esetben vezettek be más – internet-használatra vonatkozó – korlátozást akkor is, amikor már bizonyossá vált, hogy a gyermek veszélyesnek ítélt weboldalakon szörfözik. Ebben a tekintetben meglehetősen nagy eltérés tapasztalható a teljes és a fővárosi minta között: amíg a teljes mintában a szülők 7,1%-a vezetett be korlátozásokat az otthoni internet-használatra, miután már észrevette, hogy gyermeke tiltott weboldalakat keresett fel, addig a fővárosi fenntartású iskolába járó válaszolók szüleinek csupán 1,0%-a (összesen egy válaszoló szülei) tett ilyen óvintézkedéseket. Ennek hátterében az állhat, hogy a fővárosi fenntartású iskolába járó gyerekek emelt szintű számítástechnikai képzésben részesülnek, továbbá professzionális segítőszemélyzet – pl. iskolapszichológus, magatartásterapeuta – áll rendelkezésre a problémák leküzdésére. Ez azt eredményezi, hogy a szülők jobban bíznak az iskolában, és abban, hogy a biztonságos internet-használatról a gyerek ott megkapja a megfelelő felvilágosítást. A felvilágosítás feladata így kipipálódik, a szülők tehát még az alapvető gondoskodás körébe tartozó óvintézkedéseket is elfelejtik, ha az internet-használatról van szó. (A szülők internettel kapcsolatos attitűdjét részletesen a IV. fejezet 10. pont tárgyalja.)

A válaszolók 22,5%-a (FFI: 21,0%) vallotta, hogy csinált már megítélése szerint törvénytelen dolgot az interneten. A teljes mintában a gyakorisági skála két végpontját bejelölők voltak a legtöbben – 23,9% csak egyszer tett ilyet az elmúlt 12 hónapban, míg 27,2% százszor. A fővárosi fenntartású iskolák mintájában a válaszolók nagyobb ösztönességéről árulkodik, hogy köztük az 1-10 esetben törvénytelenen cselekvők voltak túlsúlyban (35,7%). A skála végpontján közülük is sokan foglalnak helyet: a csínytevők összesen 25,7%-a vallotta, hogy az elmúlt hónapban százszor is követett már el törvénytelen cselekményt.

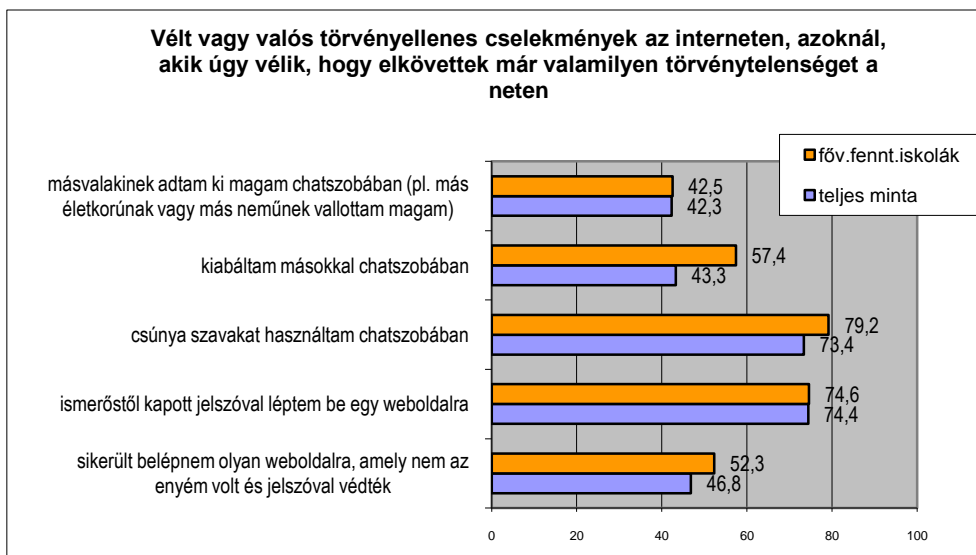
A válaszolók nagy része sem jogellenesen, sem pedig deviánsan nem szokott viselkedni az interneten. (Jogellenes cselekmény: baráttól/ismerőstől kapott jelszóval belépni valamilyen weboldalra; deviáns cselekmény: chatszobában csúnya szavak használata, kiabálás, más személyazonosságának felvétele a neten.) Mindenesetre, akik bevallásuk szerint elkövettek már valamilyen jogellenes dolgot az interneten, azok arányában szembetűnően többször mondták, hogy mástól kapott jelszóval vagy jelszófeltöréssel léptek be valamilyen védett weboldalra (bűncselekménynek minősül), de azt is, hogy csupán kiabáltak vagy csúnyán viselkedtek valamely internetes beszélgetőszobában (nem bűncselekmény, csak közösségellenes magatartás). (33. ábra) Figyelemre méltó, hogy a trágár beszéd a fiatalok legelterjedtebb deviáns viselkedése az internetes kommunikációban. Ezzel egybecseng a Fábíán-Pillók-Ritter-Hoyer szerzők által 2000-ben elvégzett és 2002-ben megismételt vizsgálat, amely megállapította, hogy a fiatalok chatelés közben erőteljesebben, sokszor trágár szavakkal fejezik ki indulataikat. (Ritter et al., 2004) A fiatalok erőteljesebb érzelmi reakciója azonban nem a megváltozott (online) környezet terméke, hanem pusztán életkori sajátosságnak tekinthető.

33. ábra

Míg a fővárosi fenntartású iskolák mintájában nagyjából ugyanezek az eltérések tapasztalhatók a törvényellenes cselekményt bevallottan megvalósítók és az „ártatlanok” között, érdekes megfigyelni, hogy bizonyos devianciákkal kapcsolatban a teljes mintához képest arányosan mennyien többen vallották a fővárosi fenntartású iskolákból, hogy elkövettek már vélt vagy valós törvényellenességet a neten. Az eltérés leginkább magatartásbeli problémákra (chatszobában való kiabálás, káromkodás) vonatkozik, de megfigyelhető a tényleges bűncselekmény, a számítástechnikai rendszerbe (weboldalra) való jogellenes belépés esetében is. (34. ábra)

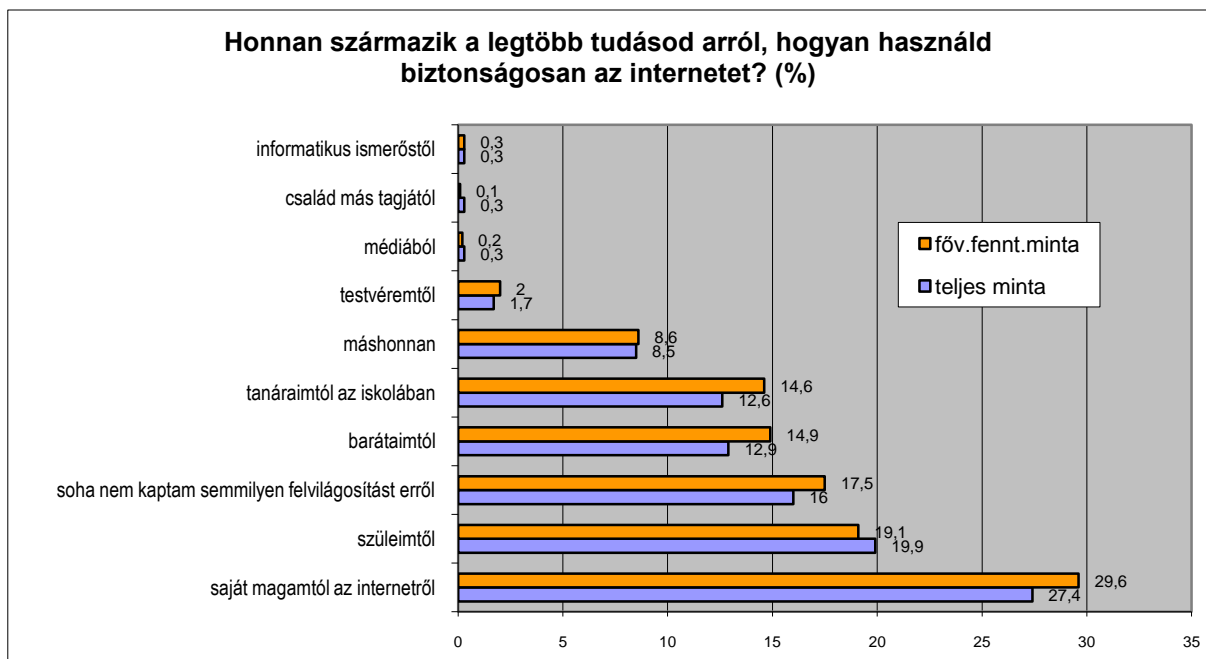
34. ábra

6. Biztonságos internet-használat?

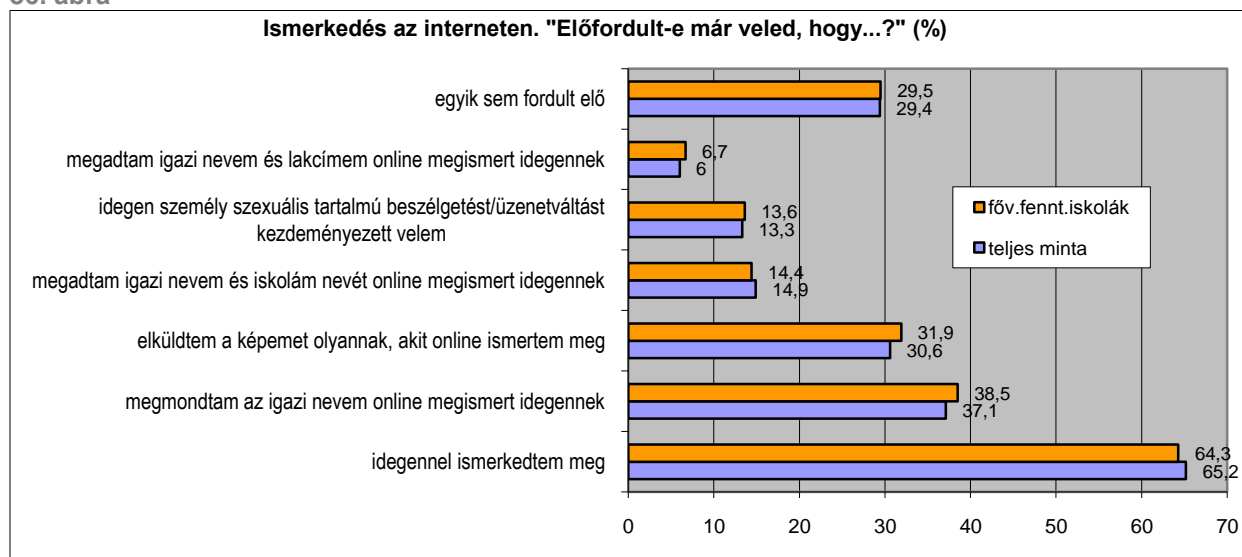
Az internetező fiatalok legtöbb ismerete arról, hogyan kell biztonságosan használni az internetet, magáról az internetről, illetve az internet-használati rutinból származik. Az egyéni vélemények között sokan vallották, hogy a rendszeres nethasználat során jöttek rá az internet természetére, pl. arra, hogy nem kell mindent kritika nélkül elhinni, amit a neten találnak. Megnyugtató azonban, hogy a szülők, a család, és az iskola is arra törekszik, hogy fontos tanácsokkal lássák el gyermekeket, ám a válaszolók 16% (FFI: 17,5%) még így is azt állította, hogy soha sehonnán nem kapott felvilágosítást az internet veszélyeiről. (35. ábra) Megfigyelhető ugyanakkor, hogy a fővárosi fenntartású iskolák tanulói arányában kevesebben kaptak felvilágosítást otthon a szülőktől, mint a teljes minta. Ez egybecseng a kutatás korábbi megállapításával, amely szerint a fővárosi fenntartású iskolákba járó gyermekek szülei még annyira sem figyelnek a gyermek biztonságos internet-használatára, mint a teljes budapesti mintában. Ezt a hiányosságot némileg kiegészíti, hogy a fővárosi fenntartású iskolák tanulói közül arányosan többen vallották, hogy az iskolában, a tanáraiktól kapnak inkább felvilágosítást a biztonságos internet-használatról. Viszont a fővárosi fenntartású mintában többen voltak azok is, akik saját kútfőből, a gyakori internet-használat révén tettek szert a megfelelő ismeretekre.

35. ábra

A válaszolók 65,2%-a (FFI: 64,3%) ismerkedett már interneten, és viszonylag nagy hányada osztotta meg így személyes adatait is: megmondta nevét, elküldte fényképét, megadta iskolája nevét, viszont kevesebben adták meg lakcímüket. Az esetek 13,3%-ában (155 válaszoló) az interneten megismert idegen szexuális tartalmú beszélgetést is kezdeményezett (FFI: 13,6%, N=99). Csak a válaszolók 29,4%-a (333 fő) nem ismerkedett még az interneten (FFI: 29,5%, N=214). (36. ábra) A fővárosi fenntartású mintában a válaszolóknak valamivel nagyobb hányada küldte már el képét vagy mondta meg igazi nevét online megismert személynek. Ez betudható annak, hogy a fővárosi fenntartású minta válaszolói inkább vannak jelen online közösségekben és ismerkednek chaten is (teljes minta: 12,6% és 20,1%; FFI: 13,3% és 21,5%, lásd: 32. ábra), ami miatt magabiztosabban mozognak az online közösségekben és nagyobb az online megismert idegenek iránti bizalmuk is.

36. ábra

A svéd nemzeti bűnmegelőzési tanács 2006-ban, nemzeti reprezentatív mintán végzett vizsgálata szerint a 15 évesek 30%-a volt alanya az interneten valamely, felnőtt által kezdeményezett szexuális tartalmú kommunikációnak. Míg a lányok 48%-a vallotta ezt, addig a fiúknak csak 18%-a. (Brå Report, 2007) Mitchell, Finkelhor és Wolak 2000-ben, USA-beli

fiatalokkal végzett vizsgálata szerint az internetet általánosan használó 10-17 évesek 19%-a tapasztalt már akaratlan szexuális felhívást az interneten. A legnagyobb kockázatot az jelentette, ha az illető lány, és idősebb, nemileg érett kamasz volt. (Mitchell et al., 2001) Kutatásunkban szintén több volt az online szexuális felhívással már szembesülő lányok aránya (a teljes és az FFI mintában egyaránt 14,9%), mint a fiúké (teljes minta: 11,7%, FFI: 12,3%), ám szám szerint több fiú is válaszolt erre a kérdésre, így a magyar mintában ilyen markáns különbség mégsem mutatható ki a két nem között. (37. ábra)

37. ábra

„Idegen személy szexuális tartalmú beszélgetést kezdeményezett velem” és a válaszolók nemi megoszlása (k23. f; k3)							
		igen		nem		összes	
		N	%	N	%	N	%
Teljes minta	fiú	75	11,7	565	88,3	640	100,0
	lány	70	14,9	399	85,1	469	100,0
Főv.fenntartású minta	fiú	53	12,3	378	87,7	431	100,0
	lány	42	14,9	241	85,1	283	100,0

7. Szexuális tartalmú felhívás az interneten

Azok, akikkel az interneten megismert idegen szexuális tartalmú beszélgetést kezdeményezett, általában nem jöttek zavarba – legalábbis annyira nem, hogy megszakítsák az idegennel a beszélgetése (teljes minta: 50,7%, FFI: 54,4%). A válaszolók egy másik része zavarónak vélte ezt, tehát megszakította a beszélgetést, de ez mégsem rémítette meg annyira, hogy ne folytatta volna a beszélgetést a többiekkel a chatszobában (teljes minta: 22,9%, FFI: 24,5%). A válaszolóknak csak 31,1%-a mondta el az esetet valakinek (FFI: 27,3%). A legelőkelőbb bizalmi helyen a barátok állnak (teljes minta: 17,2%, FFI: 14,9%), őket követik a szülők vagy együtt élő más családtag (teljes minta: 11,1%, FFI: 10,6%), míg a pedagógusok csak a sor végén következnek – nekik számoltak be a legkevésbé a történekről (teljes minta: 2,8%, FFI: 1,8%). A szexuális zaklatás tényét a sértettek 7,2%-a (FFI: 8,4%) nem mondta el senkinek. (38. ábra) Feltűnő, hogy a fővárosi fenntartású mintában a válaszolók inkább megtartották maguknak az élményt, mint a teljes mintában: barátait, szüleiket és tanáraikat is kevésbé avatták be a történekrébe, mint a többiek. Sőt, az ilyen beszélgetés hatására kevésbé jöttek zavarba az átlagnál: inkább folytatták a beszélgetést az idegennel, mint a teljes minta válaszolói. Ez szintén a fővárosi fenntartású minta válaszolójának nagyobb rutinjáról, biztonságosabb internet-használatáról árulkodik (emlékezzünk: a fővárosi fenntartású mintában arányosan többen mondták, hogy maguktól szerezték az internetes ismereteiket és nem környezetüktől, valamint arányosan többen vesznek részt közülük különböző online közösségekben is).

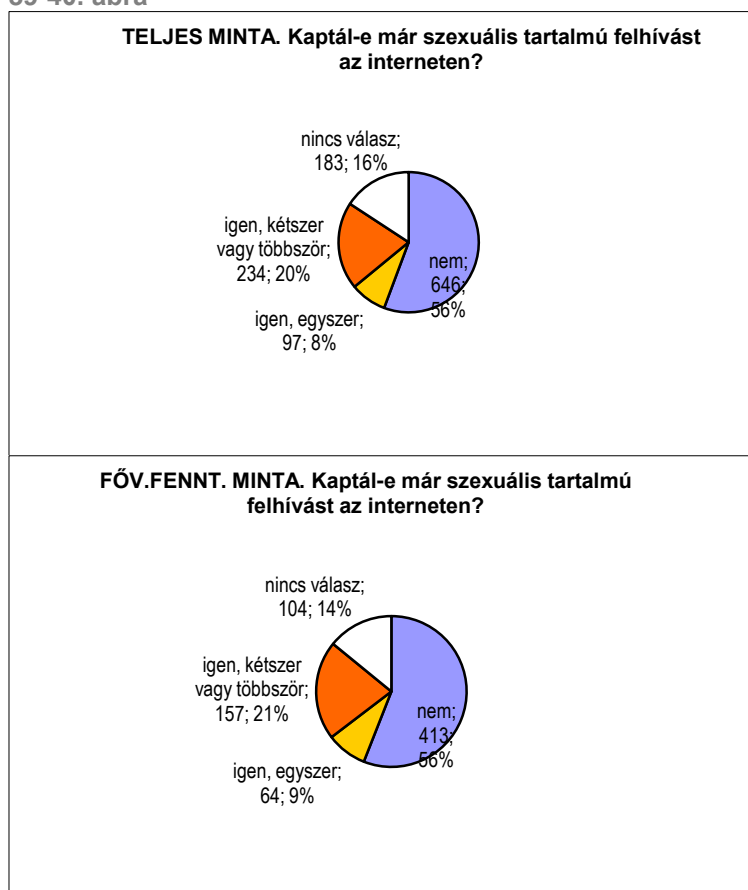
38. ábra

Ha az idegen szexuális tartalmú beszélgetést/üzenetváltást kezdeményezett... (k23.1)	Válaszolók száma (N)		Válaszolók aránya (%)	
	Teljes minta	FFI	Teljes minta	FFI
	Nem folytattam a beszélgetést az idegennel, de a többiekkel (chatszobában) igen	36	25	22,9
Kiléptem a chatszobából	26	19	16,8	18,8
Megszakítottam a beszélgetést az idegennel és elmondtam az esetet a barátaimnak	27	15	17,2	14,9
Megszakítottam a beszélgetést az idegennel és elmondtam az esetet szüleimnek vagy velem együtt élő felnőtt családtagomnak	17	11	11,1	10,6
Megszakítottam a beszélgetést az idegennel és elmondtam az esetet a tanáromnak	4	2	2,8	1,8

Megszakítottam a beszélgetést az idegennel, de nem mondtam el az esetet senkinek	11	9	7,2	8,4
Tovább folytattam a beszélgetést vele	79	56	50,7	54,4
összesen	155	103	100,0	100,0

Annak ellenére, hogy a legtöbben nem kaptak még szexuális tartalmú ajánlatot az interneten, aki kapott (teljes minta: 28%, FFI: 30%), az általában nemcsak egyszer (teljes minta: 20%, FFI: 21%). (39-40. ábra) Azok közül, akik kaptak már ilyen felhívást, a legtöbben a közelmúltban: az utóbbi évben (teljes minta: 81%, FFI: 80,1%).

39-40. ábra

A legtöbben 11-14 évesen (teljes minta: 64,2%, FFI: 62,1%), illetve 15-18 évesen (teljes minta: 31,2%, FFI: 34,7%) kaptak először szexuális beszélgetésre felhívást. Szembeötlő, hogy a 3-5, illetve a 6-10 éves korosztályt sem kerüli el az online szexuális zaklatás. (41. ábra)

41. ábra

Hány éves voltál, mikor ez először történt veled? (szexuális ajánlat, beszélgetésre felhívás) (k23.f; k24.3)						
Életkor	Teljes minta			Főv. fenntartású iskolák mintája		
	N	%	Valid %	N	%	Valid %
3-5	3	,3	1,1	1	0,1	0,5
6-10	11	,9	3,5	5	0,7	2,6
11-14	199	17,1	64,2	129	17,5	62,1
15-18	97	8,3	31,2	72	9,8	34,7
Összesen zaklatottak	310	26,7	100,0	208	28,2	100,0
Nincs válasz/nem zaklatták	851	73,3		530	71,8	
Összes megkérdezett	1161	100,0		738	100,0	

A zaklatottak és a zaklatók életkorát együttesen mutató táblázat (42. ábra) szerint elsősorban a 13-15 évesek számoltak be arról, hogy szexuális tartalmú beszélgetést kezdeményezett velük, elsősorban 14-16, ritkábban idősebb: 17-18 illetve 19-25 éves személy. A 35 fölötti zaklatók száma elenyésző volt, mint ahogyan a 12 évesnél fiatalabb sértettek száma is. A fővárosi fenntartású minta hasonló jellegzetességeket mutat: a zaklatók között a 14-16 évesek, míg a szexuális tartalmú felhívás elszenvedői között a 13-15 évesek vannak túlsúlyban. (42. ábra) Tekintve, hogy a fővárosi fenntartású minta a teljes minta 63,6%-át teszi ki, a táblázat alapján megállapítható, hogy a fővárosi fenntartású minta a szexuális zaklatás elszenvedésében csak a '15 éves zaklatott-14-16 éves zaklató' együttállás esetében felülreprezentált látványosabban, ahol a fővárosi fenntartású minta zaklatottai a teljes minta zaklatottainak 75,0%-át teszik ki.

42. ábra

TELJES MINTA: Hány éves volt a zaklatott és a zaklató? (az életkori együttállások száma) (k24.3/k24.4)								
		Zaklató						
		Nem tudom	14-nél fiatalabb	14-16 éves	17-18 éves	19-25 éves	26-35 éves	35 fölötti
Zaklatott	12-nél fiatalabb	4	3	2	3	2		6
	12 éves	6	3	8	4	2	2	1
	13 éves	15 *(FFI:8; 53,3%)	11	17 (FFI:11; 64,7%)	12	7	3	2
	14 éves	16 (FFI:7; 43,6%)	2	26 (FFI:17; 65,4%)	21 (FFI:12; 57,1%)	15 (FFI:10; 66,7%)	3	
	15 éves	8	1	20 (FFI:15; 75,0%)	11	11	4	2
	16 éves	2	2	9	6	3	2	1
	17 éves v. idősebb			1	2	2		1

* Az ábra szürke négyzetei a leggyakoribb válaszokat jelölik, mind a teljes, mind a FFI mintában.
(FFI: N; a teljes minta %-a)

A szexuális témájú beszélgetést kezdeményező személy az esetek nagy részében (teljes minta: 62,4%; FFI: 62,5%) nem volt ismeretlen, és nem is az internetről származott az ismeretség, hanem a válaszoló és a beszélgetést kezdeményező személyesen is találkoztak már. A szexuális beszélgetést kezdeményezők egy meglehetősen nagy hányada nő volt (az összes ilyen incidens 47,4%-ában a teljes mintában, az FFI-ben 46,9%-ában). A válaszolók 43,6%-a vallotta, hogy a beszélgetést kezdeményező férfi volt (FFI: 42,8%), további 9% pedig nem volt biztos a beszélgetőtárs nemében (FFI: 10,3%). A „zavartsági skála” kedvező képet mutat, amennyiben a teljes mintában a szexuális beszélgetést folytatók (N=272) 69,2%-a egyáltalán nem érezte kellemetlennek a beszélgetést, és csak 7,8%-uk érezte magát nagyon zavartnak a beszélgetés hatására. A fővárosi fenntartású mintában a szexuális tartalmú beszélgetést folytatók száma összesen 185 volt, 67,4%-uk egyáltalán nem jött zavarba, és ugyancsak 7,8%-uk volt nagyon zavart, tehát az arányok az almintában sem különböznek.

Michelet kutatásában a 12-25 évesek 17%-a gondolta úgy, hogy veszélytelen a szexről idegennel beszélni online, mert az interneten a kommunikáció anonim. A svéd felmérés szintén úgy találta, hogy az interneten tapasztaltakkal szemben kifejlesztett kettős morális standard mintegy második pajzsként megóvjá a gyermekeket a lelki kiszolgáltatottságtól

(frusztrációtól, stressztől, lelki sérüléstől) azokban az esetekben is, amikor szexuális felhívással találkoznak online kommunikációjuk során. (Brå report, 2007: 9)

Ha azonban közelebbről megnézzük a szexuális tartalmú beszélgetést megelőző kapcsolatot, valamint a beszélgetés kontextusát, láthatjuk, hogy csak azok tudták megfelelő távolságtartással, a helyén kezelni az intim szférát érintő beszélgetést, akiknek régebbi ismerősük, esetleg barátjuk hozta fel a témát. (43. ábra) A téma keltette izgalmat a beszélgetés jelentőségének csökkentése (nevetés, kinevetés, viccelés), a baráttal, barátnővel való megosztása neutralizálta. Azokban az esetekben azonban, ahol az ismeretség mélysége nem indokolta a kezdeményezett beszélgetés intimitását és nem is tudta kellő távolságtartással kezelni ezt a válaszoló, megállapítható, hogy zavart okozott a beszélgetés. A szexuális tartalmú üzenetváltást kiegészíthették olyan durva, támadó jellegű kezdeményezések, mint a webkamerás szexuális cselekmény (nemi szerv megmutatása, kamerába élvezés), valamint erre való felhívás. Ezek az esetek már kivétel nélkül közepesen erős vagy erős zavartság-érzést váltottak ki a válaszolókból még akkor is, ha nem folytatták a beszélgetést az idegennel, csak egyszerűen megszakították a kapcsolatot vele (kiléptek a chatszobából vagy letiltották az illetőt).

43. ábra

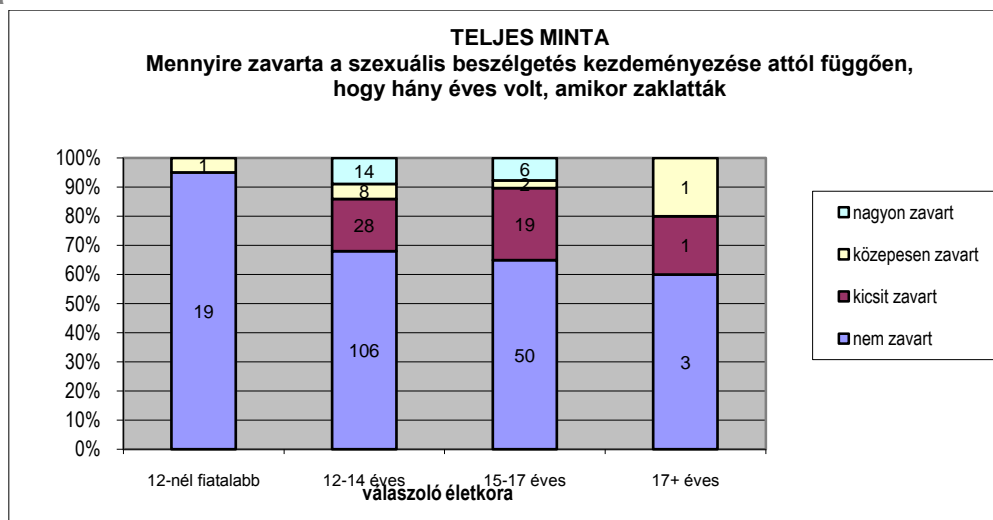
A beszélgetőpartnerhez fűződő viszony és az érzelmi reakciók (k24.6, k24.7, k24.8)				
Hogyan érezte magát a beszélgetés hatására?	Ismeretség forrása	Megoldás/kapcsolat kimenetele	Megfogalmazott érzelmek	N; %
1. Egyáltalán nem zavarta	<p>Régebbi ismeretség:</p> <p>Nem a weben ismerte meg, korábban már találkoztak;</p> <p>Barátnője/barátja volt az illető;</p> <p>Iwivől vagy más közösségi oldalról ismerte korábbról</p>	<p>Bizalmas barátnővel / barátokkal beszéltek a szexről a chatszobában</p> <p>A beszélgetés tényleges szexuális kapcsolatba / együttjárásba torkollott</p> <p>Viccesen elhárította a közeledést</p> <p>Egyszerűen kilépett a chatszobából / letiltotta a közeledőt</p>	<p>Kölcsönös, természetes érdeklődés</p> <p>Kinevette (távolítás)</p> <p>Nem emlékszik pontosan (érzelem-hárítás); Racionális reakció: felnőttes megoldás</p>	<p>TELJES MINTA: 189; 69,2%</p> <p>FFI: 125; 67,4%</p>
2. Kicsit zavartnak / kellemetlenül érezte magát	<p>Az ismeretség a netről származik:</p> <p>A chatszobában ismerkedtek meg, rövid ismerkedést követően rátér a szexuális témára</p> <p>Az ismeretlen bizarr szexuális ajánlatot tesz (pl. fetisiszta)</p>	<p>Viccesen elhárította a közeledést</p> <p>Megbeszélte barátaival („együtt neveltünk az egészen”)</p> <p>A válaszoló „elküldte melegebb éghajlatra” a kezdeményezőt</p>	<p>Az ismeretség mélysége nem indokolja a kezdeményezett intimitás fokát, a válaszoló azonban kellő érzelmi távolságtartással kezeli ezt</p>	<p>TELJES MINTA: 51; 18,6%</p> <p>FFI: 37; 20,1%</p>

3. Zavartnak / kellemetlenül érezte magát	<p>Az ismeretség a netről származik:</p> <p>A chatszobában ismerkedtek meg, rövid beszélgetést követően rátér a szexuális témára, amelynek általában a webkamerás szex is része</p>	<p>Az idegen megmutatja nemi szervét</p> <p>Az idegen nyílt szexuális cselekményt végez a webkamera előtt</p> <p>Az idegen szexuális („mocskos”) ajánlatokat tesz</p> <p>Az idegen nyíltan udvarol</p>	<p>Az ismeretlen személy a megkérdezett intimszférájába durván beavatkozik, a válaszoló érzelmileg bevonódik a „játszmába”:</p> <p>Letiltás, kilépés a chatszobából (racionális reakció);</p> <p>Hamis személyes adatok megadása és ál-randevű megszervezése (neutralizálás, érzelmekiegyenlítés)</p> <p>„Szerintem őt (a kezdeményezőt) jobban zavarta az egész” (a visszautasítás)</p>	<p>TELJES MINTA: 12; 4,4%</p> <p>FFI: 9; 4,8%</p>
4. Nagyon zavartnak / kellemetlenül érezte magát	<p>Az ismeretség a netről származik:</p> <p>A chatszobában ismerkedtek meg, rövid beszélgetést követően rátér a szexuális témára, amelynek általában a webkamerás szex is része</p>	<p>Az idegen megmutatja nemi szervét</p> <p>Az idegen nyílt szexuális cselekménye a webkamera előtt</p> <p>Az idegen szexuális („mocskos”) ajánlatokat tesz</p> <p>Az idegen nyíltan udvarol</p> <p>Az idegen arra kéri a válaszolót, hogy ő is vetközzön le / végezzen szexuális cselekményt a webkamera előtt</p>	<p>Az ismeretlen személy a megkérdezett intimszférájába durván beavatkozik, a válaszoló érzelmileg bevonódik a „játszmába”:</p> <p>Letiltotta, kilépett a chatszobából (racionális reakció)</p> <p>Feljelentéssel fenyegette meg (racionális reakció) de fenyegetés: érzelmi oldal</p> <p>Elbeszélgetett az idegennel, hogy miért nem szeretné stb. („megdöbbenett, hogy ilyen emberek vannak”) (érzelmi belevonódás)</p>	<p>TELJES MINTA: 21; 7,8%</p> <p>FFI: 14; 7,8%</p>
Összesen				<p>TELJES MINTA: 272; 100,0%</p> <p>FFI: 185; 100,0%</p>

Mind a teljes mintában, mint a fővárosi fenntartású iskolák mintájában az adatok azt mutatják, hogy minél idősebb volt a válaszoló, amikor szexuális tartalmú beszélgetést kezdeményeztek vele, annál nagyobb jelentőséget tulajdonított a dolognak. (40. ábra) Míg a 12 évet be nem töltött életkorúakat egyáltalán nem zavarta a beszélgetés, addig az ennél idősebbeket már igen, és nem is kis mértékben. Minél idősebb tehát a gyermek, annál sérelmesebbnek tartja az intim szférájába történő beavatkozást, illetve annak kísérletét. Kutatásunk megállapításait mások is alátámasztják. Szembetűnő például, hogy Michelet kutatásában a 7-11 éveseknek csak 8%-a, míg a 12-18 éveseknek már 38%-a, a 18-25

éveseknek pedig 35%-a vallotta, hogy zavaró volt idegenekkel a neten szexuális témákról csevegni. (Michelet, 2003)

40. ábra

8. Online megismert személlyel való találkozás

A teljes mintában a válaszolók 34,1%-a vallotta, hogy személyesen is találkozott már valamely, az interneten megismert személlyel, ezzel szemben 52,0% az ilyen ismeretségeit megtartotta online keretek között (13,9% nem válaszolt a kérdésre). A fővárosi fenntartású iskolák mintájában az arányok hasonlóan alakulnak: itt a válaszolók 35,0%-a vallotta, hogy személyesen is találkozott már olyannal, akit online ismert meg, 52,8% nem tett ilyet (és 12,2% nem válaszolt a kérdésre). Ha megnézzük más kutatások erre vonatkozó adatait, azt láthatjuk, hogy egyre többen találkoznak személyesen is online megismert idegennel. Michelet kutatásában például a 12-18 évesek 8%-a és a 18-25 évesek 12%-a vallotta, hogy személyesen is találkozott az interneten megismert idegennel. Michelet 2002-ben mérte fel a tájféldi nagyvárosi, rendszeresen internetező gyermekek, kamaszok és fiatal felnőttek internettel kapcsolatos attitűdjét, beleértve a veszélyérzékelést. (Michelet, 2003) Bár a két kutatás a mintanagyság, a reprezentativitási szempontok és a vizsgálati módszer tekintetében sem hasonlítható össze egy-az-egyben, jól látható, hogy a majd' 10 évvel ezelőtti fiatalsághoz képest mennyiben más a mai fiatalok hozzáállása: a rendszeres internetezés növelte a toleranciaszintet.

Az online megismert idegen általában (teljes minta: 95,9%-a; FFI: 97,6%) nem hazudott az életkorát illetően, azonban a teljes mintában 27, a fővárosi fenntartású almintában pedig 13 válaszoló (6,3%, illetve 4,7%) vallotta, hogy igen. Ezekben az esetekben tehát az idegen visszaélt az internet-adta lehetőségekkel és az életkori torzítást használta fel arra, hogy bizalmi kapcsolatot alakíthasson ki a válaszolóval. A teljes mintában 10, a FFI mintában 5 esetben (a személyesen is találkozó 2,3%, illetve 1,9%-ában) az interneten megismert idegen sokkal idősebb volt annál, mint amennyinek eredetileg mondta magát, és ez csak a személyes találkozáson derült ki. (41. ábra)

41. ábra

Az interneten megismert idegen a találkozáson... (k25.1)	Teljes minta				Főv.fenntartású minta			
	N	%	100%	Valid %	N	%	100%	Valid %
Annyi idősebb volt, amennyinek online kiadta	403	34,7 %	421	95,9 %	267	36,2%	274	97,6 %

magát								
Valójában 5 évvel idősebb volt, mint amennyinek online kiadta magát	13	1,1 %	421	3,0 %	5	0,7%	274	1,8%
Valójában 10 évvel idősebb volt, mint amennyinek online kiadta magát	4	0,4 %	421	1,0 %	3	0,4%	274	1,0%
Valójában sokkal idősebb volt, mint amennyinek online kiadta magát	10	0,8 %	421	2,3 %	5	0,7	274	1,9%

A teljes mintából az interneten megismert idegennel személyesen is találkozők 78,3%-a (FFI: 79,7%) válaszolta, hogy az idegen a találkozőn mindenben megfelelt a várakozásainak. A személyes találkozőn résztvevők 13%-a (FFI: 14,7%) mondta, hogy nem okozott meglepetést, hogy az interneten megismert idegen nem felelt meg az általa korábban lefestett képnek. Az adatok szerint ugyan csak kis mértékben, de itt is felfedezhető a fővárosi fenntartású mintába eső válaszolók lazasága: nemcsak, hogy többen tagjai valamilyen online közösségnek, többen chatelnek és kommunikálnak online, de nagyobb az online megismert idegennel személyesen találkozők aránya is és toleránsabbak az életkori csúsztatásokkal szemben is.

Azonban mind a fővárosi fenntartású, mind pedig a teljes mintában tapasztaltak egységesen arra utalnak, hogy az internetet rendszeresen használók felkészültek arra, hogy az emberek nem mindig a valóságos arcukat mutatják. Ehhez járul az a fentiekben tett megállapítás, hogy a válaszolók sokszor (a teljes minta 27,8%-a; az FFI minta 26,0%-a) nem a valóságnak megfelelő adatokat (nem, életkort) adják meg magukról. Mások rejtett identitása nem zavarja őket akkor sem, ha az illetővel személyesen találkoznak és fény derül a torzításra. A magyar diákoknál tapasztalt kettős morális standard – ti. hogy az offline-nal ellentétben az online kommunikáció során megengedett, sőt bizonyos mértékben természetes a szándékos torzítás – nem egyedi jelenség, azt számos külföldi kutatás bizonyította.

Michelet kutatásában az internetet gyakran látogató fiatalok szerint a valóságban sokkoló események az interneten még az „elfogadható” kategóriába tartoznak. (Michelet, 2003: 16) Az említett kutatásban a 7-11 évesek 54%-a válaszolta, hogy amikor az interneten ismerkednek, számolnak azzal, hogy akivel beszélnek, valójában nem az, akinek kiadja magát. Nagy részüket általában nem is érdekli az effajta viselkedés, azt az internetes kommunikáció velejárójának tekintik. Csak 8% válaszolta, hogy kifejezetten feszültséget vagy frusztrációt okozott, amikor kiderült, hogy az idegen nem az volt, akinek mondta magát. Michelet azt találta, hogy minél idősebb a gyermek, annál lezserebb a virtuálisban az idegenekkel való viszonyában, és annál valószínűbb, hogy ténylegesen „átlát” az idegen álruháján.

Ez egyfelől felkészíti a gyermekeket arra, hogy ne higgyenek el mindent kritika nélkül, amit az interneten olvasnak, másrészt pedig a saját személyes adatok torzításával olyan önvédelmi mechanizmust fejleszthetnek ki, amely mások visszaéléseitől óvhatja meg őket.

Az életkori torzítás leginkább abban a körben értékelhető, amelyben az interneten megismert idegen a valóságban csak 5 évvel volt idősebb annál, mint amit az interneten állított magáról. (42. ábra) Az, hogy az ebbe a csoportba tartozók 80,1%-a (FFI: 79,9%-a) szerint mindenben megfelelt az idegen az elvárásainak, valamint további 13%-uk (FFI: 14,4%) ugyan nem egészen erre számított, de mégsem okozott meglepetést, hogy az idegen hazudott, azt mutatja, hogy a plusz-mínusz 5 év életkori torzítást még messzemenően elfogadhatónak tartják a válaszolók. (A 10 vagy ennél is több évvel idősebbel találkozők száma olyan kevés volt, hogy ilyen elemzést nem tett lehetővé.)

42. ábra

Meglepetést okozott-e, hogy a bevallottnál idősebb volt az interneten megismert személy? (k25.1b/k25.2c és k25.2d)	
	TELJES MINTA

	Nem okozott meglepetést: mindenben megfelelt annak, amilyenek online megismertem		Nem okozott meglepetést – annak ellenére, hogy nem ilyenre számítottam	
	5 évvel volt idősebb annál, amennyinek az interneten mondta magát	N = 321	80,1%	N = 52
FŐVÁROSI FENNTARTÁSÚ ISKOLÁK MINTÁJA				
	N = 212	79,9%	N = 38	14,4%

Az idegennel találkozókat viszonylag nagy hányada (a teljes minta 32,8%-a, az FFI 38,6%-a) ment fel a megismert személy lakására, vallotta, hogy ott meztelenül pózolt (teljes minta: 3%, FFI: 2,9%), róla az ismerős szexuális tartalmú felvételeket is készített (teljes minta: 5,2%, FFI: 6,4%), sőt néhányan még szexuális kapcsolatot is létesítettek az interneten megismert idegennel (teljes minta: 12,1%, FFI: 13,0%). Ezeknél a kérdéseknél is megfigyelhető a fővárosi fenntartású mintába került válaszolók nagyobb nyitottsága és bizalma az idegenekkel szemben: arányában többen mentek fel az idegen lakására, többen pózoltak fotókhoz és többen is léptek szexuális kapcsolatra az idegennel, mint a teljes mintában.

Érdekes inkonzisztencia mutatkozik a k25.3 és a k25.4 kérdésekre adott válaszok között, amennyiben kevesebben választották, hogy az idegen felajánlotta volna azokat az intim tevékenységeket, amelyek megtörténte után többen válaszoltak igenlően. (43. ábra) Ez jelentheti azt, hogy az idegen az első találkozáson ajánlotta fel, hogy menjenek fel a lakására, pózoljon neki meztelenül a válaszoló stb., de arra nem az első találkozáson, csak később került sor. De jelentheti azt is, hogy mindenre az első találkozáson került sor, viszont alapvetően nem az idegen ötlete nyomán, illetve az elhatározás kölcsönös volt. Talán nem is meglepő, mennyien létesítettek szexuális kapcsolatot és annak részeként mennyien készítettek felvételeket egymásról annak tudatában, hogy az interneten kapott szexuális tartalmú felhívásokra mennyien válaszoltak pozitívan. (Lásd még: 38. ábra)

43. ábra

Az interneten megismert idegen a találkozáson... (k25.3, k25.4)								
	Teljes minta				Fővárosi fenntartású iskolák			
	N	%	100%	Valid %	N	%	100%	Valid %
Felajánlotta, hogy menjek fel hozzá	94	8,1 %	421	22,4 %	72	9,8 %	274	26,5 %
Felmentem hozzá	138	11,9 %	421	32,8 %	106	14,3 %	274	38,6 %
Felajánlotta, hogy meztelenül pózoljak neki	10	0,9 %	421	2,5 %	6	0,9	274	2,3 %
Pózoltam neki meztelenül	13	1,1 %	421	3,0 %	8	1,1 %	274	2,9 %
Felajánlotta, hogy fotókat készítsen rólam	16	1,4 %	421	3,8 %	13	1,7 %	274	4,6 %
Készített rólam fotókat	22	1,9 %	421	5,2 %	17	2,4 %	274	6,4 %
Szexuális tartalmú ajánlatot tett nekem	29	2,5 %	421	6,9 %	19	2,5 %	274	6,9 %
Szexuális kapcsolatot létesíttem vele	51	4,4 %	421	12,1 %	35	4,8 %	274	13,0 %

9. Pornográf tartalmak elérése

Az online káros tartalmakról szólva elmondhatjuk, hogy többen találkoztak már akaratlanul pornográf tartalommal (teljes minta: 54,9%, FFI: 55,4%), mint szándékosan (teljes minta: 39,6%, FFI: 42,2%), bár 15-17 évesekről lévén szó, a felnőtteknek szóló weboldalak ilyen arányú szándékolt látogatása is nagynak számít. (44. ábra) A fővárosi fenntartású mintában a válaszolók nagyobb hányada keresett fel szándékosan felnőtteknek szóló tartalmakat.

44. ábra

Találkoztál-e már pornográf weboldallal? (k26, k27)				
	TELJES MINTA			
	igen	nem	nincs válasz	összes

Akaratlanul	N = 638	54,9 %	N = 402	34,6 %	N = 122	10,5 %	N = 1161	100,0 %
Szándékosan	N = 460	39,6 %	N = 501	43,1 %	N = 200	17,3 %	N = 1161	100,0 %
FŐVÁROSI FENNTARTÁSÚ ISKOLÁK MINTÁJA								
	igen		nem		nincs válasz		összes	
Akaratlanul	N = 409	55,4 %	N = 266	36,1 %	N = 63	8,5 %	N = 738	100,0 %
Szándékosan	N = 312	42,2 %	N = 314	42,5 %	N = 113	15,3 %	N = 738	100,0 %

Amíg a fiúk és a lányok között nincs számottevő különbség a pornográf weboldalak akaratlan elérésében (míg a lányok 57,0%, illetve 56,4%-a, a fiúk 64,6%, illetve 63,1%-a ért el ilyen tartalmat akaratlanul), addig a szándékos elérők között már jóval többen vannak a fiúk. (45. ábra) A fővárosi fenntartású minta válaszolóinak nagyobb toleranciaszintje főképp a lányok esetében figyelhető meg: míg a teljes mintában csak a lányok 14,9%-a keresett fel pornográf weboldalt szándékosan, addig a fővárosi fenntartású minta lányainak 16,6%-a. A fővárosi fenntartású iskolákba járó lányok ugyanakkor bátrabban is válaszoltak erre a kérdésre: míg a teljes mintában a lányok 15,6%-a hagyta ki a kérdést, addig ez az arány csupán 13,5% a fővárosi fenntartású iskolába járó lányok esetében.

45. ábra

Hány lány és hány fiú nyitott már meg szándékosan pornográf weboldalt? (k27; k3)								
TELJES MINTA								
	igen		nem		nincs válasz		összes	
fiú	N = 381	58,2 %	N = 157	23,9 %	N = 117	17,8 %	N = 654	100,0 %
lány	N = 71	14,9 %	N = 337	71,1 %	N = 66	14,0 %	N = 475	100,0 %
FŐVÁROSI FENNTARTÁSÚ ISKOLÁK MINTÁJA								
	igen		nem		nincs válasz		összes	
fiú	N = 259	58,9 %	N = 112	25,5 %	N = 68	15,6 %	N = 439	100,0 %
lány	N = 48	16,6 %	N = 200	69,9 %	N = 39	13,5 %	N = 286	100,0 %

A szándékos elérők közül a legtöbben izgatónak, érdekesnek vagy semlegesnek találták a weboldalt, a legkevésbé azok voltak, akik – bár szándékosan keresték fel vagy nyitották meg a weboldalt – undorkeltőnek találták azt. (46. ábra) A fővárosi fenntartású mintában a válaszolók közül arányában többen találták érdekesnek vagy kifejezetten izgatónak a szexuális tartalmat, amelyet felkerestek, mint a teljes minta válaszolói.

46. ábra

Milyen hatást gyakorolt rád a pornográf weboldal? (amennyiben szándékosan érte el) (k27.1)									
Visszataszító, undorító találtam	Érdekesnek találtam		Izgatónak találtam		Semlegesnek találtam, nem gyakorolt rám különösebb hatást			összes	
TELJES MINTA									
N = 26	3,9 %	N = 161	24,3 %	N = 213	32,2 %	N = 131	19,7 %	N = 661	100,0 %
FŐVÁROSI FENNTARTÁSÚ ISKOLÁK MINTÁJA									
N = 16	3,8 %	N = 115	26,9 %	N = 147	34,6 %	N = 87	20,4 %	N = 425	100,0 %

Érdeemes megvizsgálni a nemek megoszlását a kiváltott hatás tekintetében. A fiúk közül arányában is többen tartották kifejezetten izgatónak vagy legalább csak érdekesnek a szexuális tartalmat. (47. ábra) Figyelemre méltó a fővárosi fenntartású iskolákban tanuló lányok nyitott gondolkodása: nemcsak, hogy jóval nagyobb volt köztük azoknak az aránya, akik pozitívnak találták a pornográf tartalmat, de az ilyen tartalmat legalább érdekesnek tartó lányok aránya (a teljes mintához képest) alig marad el a fiúktól (FFI-lányok, akik érdekesnek találták a pornográf tartalmat: 22,0%, FFI-fiúk: 28,9%).

47. ábra

Milyen hatást gyakorolt rád a pornográf weboldal, nemek szerint (k27.1;k3)

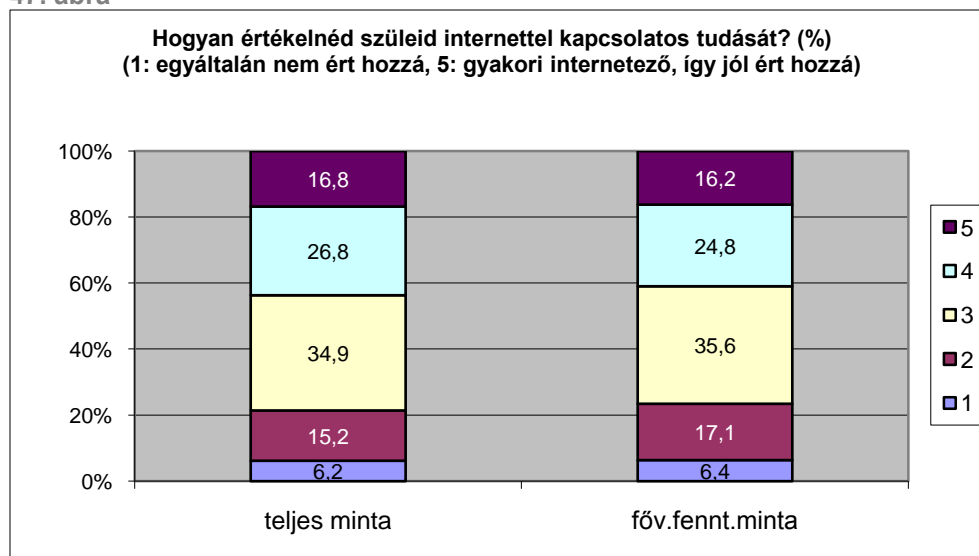
	Visszataszítónak, undorítónak találtam		Érdekesnek találtam		Izgatónak találtam		Semlegesnek találtam, nem gyakorolt rám különösebb hatást		összes	
TELJES MINTA										
fiú	N = 15	2,4 %	N = 136	20,8 %	N = 196	30,0 %	N = 92	14,1 %	N = 654	100,0 %
lány	N = 10	2,0 %	N = 23	4,9 %	N = 12	2,6 %	N = 36	7,5 %	N = 475	100,0 %
FŐVÁROSI FENNTARTÁSÚ ISKOLÁK MINTÁJA										
fiú	N = 12	3,6 %	N = 95	28,9 %	N = 138	42,1 %	N = 58	17,8 %	N = 439	100,0 %
lány	N = 4	4,9 %	N = 19	22,0 %	N = 6	6,7 %	N = 27	30,3 %	N = 286	100,0 %

Az ausztrál 11-17 évesek 47%-a szembesült már az interneten szörfözés közben olyan anyaggal, amelyet „támadónak vagy undorkeltőnek” talált. (ABA, 2001: 6) Bár a magyar kutatás csak a pornográf weboldallal kapcsolatos toleranciára kérdezett rá, mégis szembetűnő mennyivel toleránsabb a magyar minta az említett tartalmakkal szemben. Ennek egyik oka lehet, hogy a magyar minta átlagéletkora magasabb volt (15-16 éves), másfelől pedig hogy a magyar felmérés majdnem egy évtizeddel később készült, ami szintén magyarázhatja a mai rendszeresen internetező kamaszok eltérő, magasabb toleranciaszintjét a zavaró tartalmakkal szemben. A toleranciaszint-emelkedés ahhoz az adaptációs folyamathoz hasonlítható, amellyel a fiatalok internettel kapcsolatos ismereteiket elsajátítják, így pl. hogy a legtöbb, internet természetével kapcsolatos ismeret éppen az internetről származik (lásd: 20. ábra), vagy, hogy a kettős morális standard kialakítása együtt jár a rendszeres internet-használattal.

10. A szülők internettel kapcsolatos ismeretei

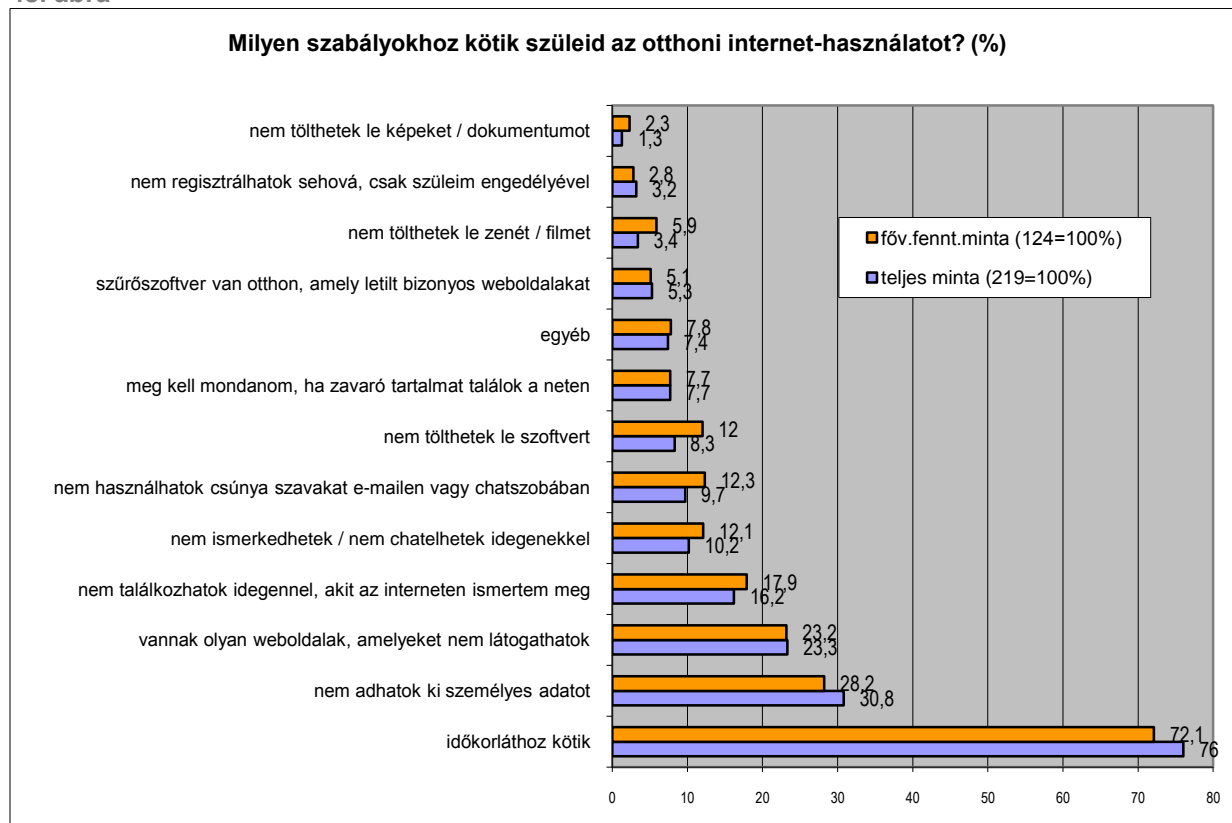
A legtöbb megkérdezett diák szülei internettel kapcsolatos ismereteit közepesre (teljes minta: 34,9%, FFI: 35,6%), vagy ennél is jobbra (teljes minta: 43,6%, FFI: 41,0%) értékelte. A teljes minta 16,8%-a (FFI: 16,2%) szerint szülei vagy vele együtt élő felnőtt családtagjai rutinos internet-felhasználók, ezért jól értenek a médiumhoz. (48. ábra) A fővárosi fenntartású mintában a válaszolók némileg kritikusabban szemlélik szüleik online ismereteit: arányában többen értékelték elégtelenre, elégségesre vagy közepesre szüleik tudását, viszont kevesebben adtak jó és kiváló osztályzatot a teljes mintához viszonyítva.

47. ábra

A vizsgált populáció szüleinek 76,7%-a (FFI: 77,6%) semmiféle szabályhoz nem köti az internet-használatot. Ha a szülők korlátokhoz kötik a nethasználatot, akkor az esetek 70-75%-ában ez időkorlát, mintegy harmaduk tiltja, hogy a gyermek személyes adatot adjon ki magáról, és mintegy 23% tiltja bizonyos weboldalak látogatását. Ehhez képest elenyésző azoknak az aránya, akik például nem találkozhatnak az online megismert idegennel (teljes minta: 16,2%, FFI: 17,9%). További 10-12% nem ismerkedhet idegennel az interneten (chatszobában). A zene- és filmetöltés annyira elfogadott a felnőtt lakosság körében (is), hogy csak 3-5% tiltja ezt meg gyermekének. Szűrőszoftvert csak az otthonok 5%-ában használnak. (49. ábra) A fővárosi fenntartású iskolákban tanulók szülei némileg tudatosabban alakítják ki a védelmet az online zaklatással szemben, hiszen arányában többen tiltják az online ismerkedést (teljes minta: 10,2%, FFI: 12,1%) kötik konkrét szabályokhoz a chatelést (teljes minta: 9,7%, FFI: 12,3%), és többen tiltják az online megismert személlyel való találkozást is (teljes minta: 16,2%, FFI: 17,9%). A szoftver- és a szerzői művek letöltését is szigorúbban veszik, viszont elmaradnak a személyes adatok kiadásának korlátozásában a teljes mintához képest. Ugyanakkor láthattuk, hogy nagyobb az aránya azoknak a szülőknek, akik semmiféle korlátozáshoz nem kötik az otthoni internet-használatot.

48. ábra

A megállapítás, hogy minél többet tudnak a szülők az internetről, annál inkább szabályokhoz kötik a használatát, némi torzítással igaz csak, hiszen akiknek szülei a legrutinosabb internet-felhasználók, azoknál visszaesik a netes veszélyek elleni védekezés. Leginkább azoknak a szülei állítanak szabályokat, akik csak négyesre értékelték szülei felhasználói ismereteit. (50. ábra)

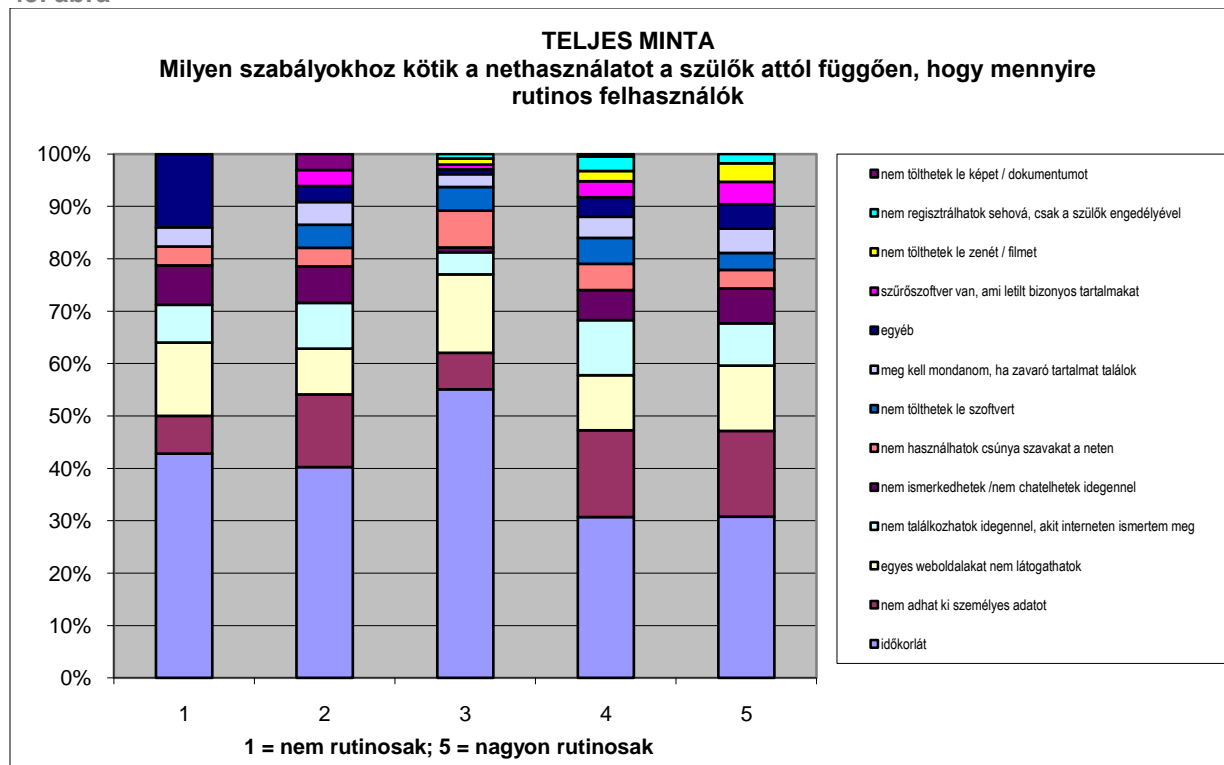
50. ábra

Szabályokhoz kötik-e a szülők az internet-használatot attól függően, hogy mennyire rutinos felhasználók maguk is? (igenlő válaszok) (k28; k29)				
1 (egyáltalán nem értnek az)	2	3	4	5 (nagyon rutinos felhasználók)

internethez)									
TELJES MINTA									
N	Valid %	N	Valid %	N	Valid %	N	Valid %	N	Valid %
11	15,6	30	18,2	66	17,9	73	25,5	38	20,7
FŐVÁROSI FENNTARTÁSÚ ISKOLÁK MINTÁJA									
N	Valid %	N	Valid %	N	Valid %	N	Valid %	N	Valid %
5	10,1	23	19,0	34	14,3	40	24,0	20	17,7

Ha megnézzük a szabályok típusát, láthatjuk, hogy azoknál a szülőknél, akik rutinos internet-felhasználók, szabályként megjelenik, hogy a gyermek csak engedéllyel regisztrálhat valamely weboldalra, a zene / film letöltésének tilalma, valamint a szűrőszoftver használata. (51. ábra) Ezek magasabb szintű ismeretekről árulkodnak, mint pl. hogy a szerzői művek letöltése bűncselekmény lehet, valamint hogy egyes weboldalak veszélyt jelenthetnek a számítógépre (vírusok, kéréslen levelek) és a gyermekre is (személyes adatok kiadása visszaélésekre adhat lehetőséget). Másfelől olyan aktív felhasználói védekezést igényelnek, amilyen a szűrőszoftverek telepítése, beállítása és rendszeres frissítése. A rutinos internetező szülőknél tehát a tájékozottság a számítógép-, illetve a gyermekvédelem kifinomultabb módszereiben is megmutatkozik, azonban az időkorláthoz kötött internetezés itt is megmarad fő szabályként. A „nem találkozhatok idegennel, akit az interneten ismertem meg”, valamint a „nem chatelhetek / ismerkedhetek idegennel” szabály még a kevésbé rutinos szülőknél is megjelenik, ám csak a negyedik-ötödik legnépszerűbb szabály, amit csak a szülők 15-23%-a ír elő. Csak a gyerekek 4-10%-ának írják elő, hogy szóljon, ha zavaró tartalmakat talál az interneten, ezt támasztja alá egyik korábbi megállapításunk is, mely szerint a válaszolóknak csak kis része mondja el felnőtteknek, ha zavaró vagy támadó – pl. pornográf – tartalommal találkozik vagy ilyet küldenek neki.

49. ábra

Az alábbi táblázat nemcsak az egyes csoportokon belüli arányokat, hanem azt is mutatja, hogy valójában hány válaszolóból jöttek ki az arányok. (52. ábra) Látható, hogy az igennel válaszolók – az internet-használatot valamilyen szabályhoz kötik – száma a digitális

analfabéta szülőkkel rendelkező csoportban a legkevesebb, míg a legtöbb szabályt az átlagos szintű internet-felhasználó szülők fogalmazzák meg az internet-használattal kapcsolatban.

50. ábra

TELJES MINTA. Milyen szabályokhoz kötik a szülők az internet-használatot attól függően, hogy mennyire rutinos felhasználók? (k28; k29.1)										
	1 (egyáltalán nem értenek az internethez)		2		3		4		5 (nagyon rutinos felhasználók)	
	N	Valid %	N	Valid %	N	Valid %	N	Valid %	N	Valid %
időkorláthoz kötik a netezést	10	85,0	26	84,3	52	80,1	51	69,0	26	72,2
nem adhatok ki személyes adatot	2	14,4	9	29,1	15	23,7	28	37,2	14	38,6
vannak olyan weboldalak, amelyeket nem látogathatok	3	27,7	6	18,3	14	21,7	18	23,7	11	29,2
nem találkozhatok idegennel, akit az interneten ismertem meg	2	14,4	6	18,3	4	6,2	17	23,5	7	19,0
nem ismerkedhetek / nem chatelhetek idegennel	2	14,9	4	14,6	1	1,3	10	13,0	6	15,6
nem használhatok csúnya szavakat e-mailen vagy chatszobában	1	7,2	2	7,4	7	10,2	8	11,3	3	8,4
nem tölthetek le szoftvert	-	-	3	9,3	4	6,6	8	11,0	3	7,6
meg kell mondanom, ha zavaró tartalmat találok a neten	1	7,3	3	9,1	2	3,6	7	9,2	4	10,9
egyéb	3	27,8	2	6,4	1	1,3	6	8,3	4	10,9
szűrőszoftver van otthon, amely letilt bizonyos weboldalakat	-	-	2	6,4	1	1,3	5	6,9	4	10,0
nem tölthetek le zenét / filmet	-	-	-	-	1	1,7	3	4,4	3	8,4
nem regisztrálhatok sehová, csak szüleim engedélyével	-	-	-	-	1	1,3	5	6,2	2	4,2
nem tölthetek le képeket / dokumentumot	-	-	2	6,4	-	-	1	1,1	-	-
összesen	N = 68		N = 167		N = 367		N = 287		N = 181	

A felnőtt világ „érzéketlenségét” mutatja a netes káros tartalmakkal kapcsolatban, hogy csak kevesen írják elő gyermeküknek, hogy szóljanak arról, ha zavaró jelenséggel (tartalommal vagy zaklatással) találkoznak. Ennek megfelelően, azok közül, akik ilyenrel találkoznak, csak kevesen mondják el azt felnőttnek. (Lásd még: 38. ábra) Michelet kutatása szerint a szülők komolytalan hozzáállásáról árulkodik, hogy az ilyenkor alkalmazott terápia leginkább a „gyermekkel való időtöltés”, és ekkor sem törekedtek az internet veszélyeinek a tudatosítására. (Michelet, 2003)

11. Offline szexuális abúzus

Kérdőívünkben nemcsak az online szexuális zaklatásra, valamint annak offline folytatására, hanem a tisztán offline szexuális zaklatás eseteire is rákérdeztünk. A válaszolók 5,3%-át a valós életben is zaklatták szexuálisan (FFI: 5,1%), míg 1,6% vallotta, hogy akarata ellenére szexuális kapcsolatot létesítettek vele a valóságban (FFI: 1,1). (53. ábra) Megjegyezzük, hogy a konszenzus hiányában létesített szexuális kapcsolatról beszámolók

aránya gyakorlatilag megegyezik az OKRI 2003-as viktimológiai felmérésében jelzett, retrospektív aránnyal. Ott a megkérdezett felnőttek 1,8%-a (a férfiak 1,2%-a, a nők 2,3%-a) mondta azt, hogy gyermekkorában szexuális erőszak vagy bántalmazás áldozata volt. (Virág, 2004) Elgondolkodtató az is, hogy a megkérdezettek annak ellenére nem hagyták ki ezt a kérdést, hogy az meglehetősen szenzitív témát feszeget.

53. ábra

Előfordult-e már veled, hogy valaki, akit NEM az interneten ismertél meg, a valós életben... (k30)				
	Molesztált		Akaratod ellenére szexuális kapcsolatot létesített veled	
	TELJES MINTA			
	N	%	N	%
Igen	61	5,3	19	1,6
Nem	1018	87,7	1059	91,2
Nincs válasz	82	7,1	83	7,2
összes	1079	100,0	1078	100,0
FŐVÁROSI FENNTARTÁSÚ ISKOLÁK MINTÁJA				
	N	%	N	%
Igen	37	5,1	8	1,1
Nem	658	89,1	685	92,8
Nincs válasz	43	5,8	45	6,1
összes	738	100,0	738	100,0

A molesztálásnál négy esetet megbízhatatlanság miatt kizártunk az elemzésből – ebből két esetben a válaszoló és az „elkövető” is 7 éves vagy ennél fiatalabb volt, míg egy válaszoló magát kétévesnek, molesztálóját 99 évesnek vallotta, amely a megadható életkor felső határa volt. Szintén kihagytuk az elemzésből azt az esetet, amelyben a válaszoló szerint az elkövető a nemi érettség életkoránál fiatalabb (4 éves) volt. A releváns esetek mintegy 32,8%-ában a sértett és az elkövető hasonló életkorú volt (14-18 éves válaszoló és molesztáló: összesen 20 eset), azonban 36,0%-ában a molesztálók életkora jóval meghaladta a válaszolót (12-17 éves válaszoló – 30-67 éves molesztáló: összesen 22 eset).

Ha megnézzük a molesztálást elszennvedők nemi hovatartozását, láthatjuk, hogy a fiúk-lányok aránya 1 : 2, tehát arányában kétszer annyi lányt molesztáltak már a valós életben, mint fiút. (54. ábra) Az akarata ellenére szexuális kapcsolatot létesítők nemek szerinti vizsgálatát a kis elemszám miatt nem tartottuk relevánsnak. A fővárosi fenntartású mintában arányában némileg több lány, de kevesebb fiú vallotta, hogy molesztálták.

51. ábra

Előfordult-e már veled, hogy valaki, akit NEM az interneten ismertél meg, a valós életben molesztált, nemek szerinti megoszlás (k30.1; k3)								
TELJES MINTA								
	igen		nem		nincs válasz		összes	
fiú	N = 19	2,9 %	N = 592	90,4 %	N = 44	6,7 %	N = 654	100,0 %
lány	N = 41	8,5 %	N = 404	85,2 %	N = 30	6,2 %	N = 475	100,0 %
FŐVÁROSI FENNTARTÁSÚ ISKOLÁK MINTÁJA								
	igen		nem		nincs válasz		összes	
fiú	N = 10	2,2 %	N = 406	92,5 %	N = 23	5,3 %	N = 439	100,0 %
lány	N = 26	9,3 %	N = 240	84,1 %	N = 19	6,6 %	N = 286	100,0 %

A nemi erőszakot vizsgáló kérdésre adott válaszokból ugyancsak kihagytunk kettőt megbízhatatlanság miatt. A maradék 17 esetben az életkori eloszlást az 55. ábra mutatja.

52. ábra

A válaszolók és a velük akarata ellenére vele szexuális kapcsolatot

létesítők életkori együttlásai (k30)		
Esetek száma	Sértett életkora	Elkövető életkora
2 eset (ebből FFI: 1)	4-10 éves	69-70 éves
6 eset (ebből FFI: 2)	11-14 éves	18-32 éves
7 eset (ebből FFI: 3)	15-17 éves	14-25 éves

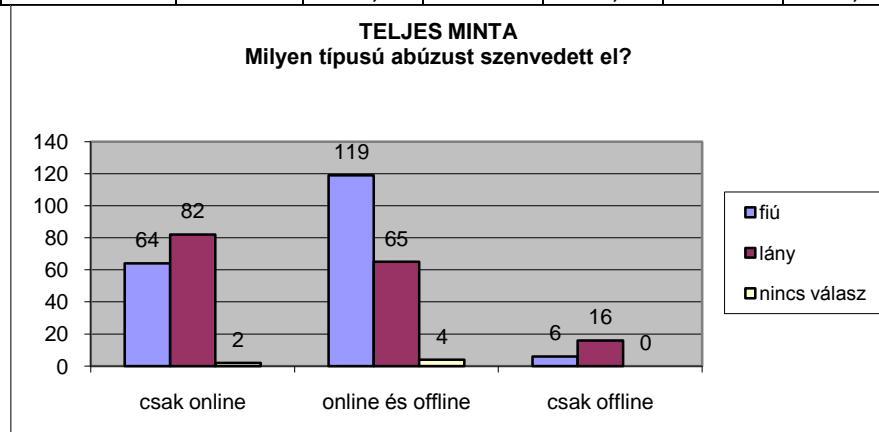
12. Az abúzus különböző típusainak összefonódása

Az online és az offline szexuális visszaélések összefüggéseinek feltárása érdekében képeztünk egy olyan csoportot, amelybe csak az online abúzus valamilyen formáját elszenvedők, egy másikat, amelybe csak az offline abúzust elszenvedők, és egy harmadikat, amelybe az offline és az online visszaélést is elszenvedők tartoznak. Az elemzés eredménye, hogy aki elszenvedett már szexuális abúzust a való életben, az online is kapott már szexuális tartalmú felhívást, illetve kezdeményeztek már vele ilyen beszélgetést online (teljes minta: N=184, FFI: N=122). Kevesebben voltak azok, akik csak online kaptak már szexuális felhívást és/vagy ilyen tartalmú beszélgetést kezdeményeztek velük és találkoztak is már olyan személlyel, akit online ismertek meg (teljes minta: N=148, FFI: N=101). A csak offline abúzust elszenvedők voltak a legkevesebben (teljes minta: N=22, FFI: N=10).

Érdekes megfigyelni a három csoportban a nemek megoszlását: a csak online abúzust elszenvedők között kissé több a lány, a csak offline csoportban a lányok aránya triplája a fiúkénak (kicsi elemszám!), a köztes csoportban viszont a fiúk aránya csaknem duplája a lányokénak. (56-57. ábra) A fővárosi fenntartású minta arány-megoszlása hasonló képet mutat, így azt diagramon nem ábrázoljuk.

56-57. ábra

Milyen típusú abúzust szenvedett el?						
	Csak online abúzust		Online és offline abúzust		Csak offline abúzust	
	TELJES MINTA					
	N	%	N	%	N	%
Fiú	64	43,3	119	63,3	6	25,9
Lány	82	55,3	65	34,5	16	74,1
Nincs válasz	2	1,3	4	2,2	0	0,0
összesen	148	100,0	184	100,0	22	100,0
FŐVÁROSI FENNTARTÁSÚ ISKOLÁK MINTÁJA						
	N	%	N	%	N	%
Fiú	46	46,5	75	61,8	2	22,2
Lány	53	53,5	43	35,7	8	77,8
Nincs válasz	2	1,8	3	2,5	0	0,0
összesen	101	100,0	122	100,0	10	100,0

Ha megnézzük, hogy a teljes mintához hogyan viszonyul a fővárosi fenntartású iskolák mintája, azt találjuk, hogy az online abúzus terén a fővárosi fenntartású minta felülreprezentált: a teljes mintában online abúzust elszenvedők 68,2%-a fővárosi fenntartású iskolába jár. Enyhe felülreprezentáltság figyelhető meg az abúzus vegyes formáját elszenvedők esetében is (FFI: 66,3%). (58. ábra) Ez lehet következménye a fővárosi fenntartású iskolába járó tanulók online kapcsolatteremtéssel kapcsolatos magasabb toleranciaküszöbének, az idegennel való offline találkozás lazább kezelésének (az FFI tanulók nagyobb arányban mentek fel az ismeretlen lakására, fotózkodtak és létesítettek vele szexuális kapcsolatot). Ugyanakkor igazolhatja, hogy a megelőzéshez több kell, mint a szülők által az internet-használatra felállított egyszerű szabályok, az online kommunikáció során keletkezett zavart lelkiállapot és az elszenvedett traumák személyes megbeszélése valószínűleg hatékonyabb prevenció eszköz lenne.

58. ábra

Hogyan aránylik a fővárosi fenntartású iskolák mintája a teljes mintához? Abúzusformák.								
	Mintanagyság		Online abúzus		Online és offline abúzus		Offline abúzus	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Teljes minta	1161	100,0	148	100,0	184	100,0	22	100,0
Főv. fennt. minta	738	63,6	101	68,2	122	66,3	10	45,5

V. Összefoglalás

A **vizsgálat** a fővárosi 16 éves középiskolás fiatalok internetezési szokásainak felmérésére, valamint az online környezetben őket fenyegető veszélyek megismerésére irányult. A kutatás egy közel 1200 fős, az iskolatípusokra (gimnázium, szakiskola, szakközépiskola) és az érintett évfolyamokra (9-10. évfolyam) reprezentatív budapesti minta önkitöltős, osztálytermi körülmények között, online felületen felvett kérdőíves lekérdezésével, 2009 november-decemberében zajlott.

A felmérés adatainak elsődleges elemzése azt jelzi, hogy a számítógép otthoni elérhetősége és az ehhez kapcsolódó **internet-használat** vonatkozásában – legalábbis a vizsgált, fővárosi középiskolások esetében – eltűntek a megkésett hazai fejlődés következményei. Az internet gyakorlatilag a teljes vizsgált populáció (a válaszolók 95%-a) számára már otthon is elérhető, a gyerekek kétharmadának pedig a saját szobájában is van elérhetőséget biztosító számítógép. A fiatalok jelentős többsége rendszeres internet-fogyasztó: a válaszadók 85%-a hetente három vagy több napon, kétharmaduk pedig napi gyakorisággal használja a netet. Úgy tűnik, hogy a napi életvitel szerves részévé vált globális médium használata felülírja a helyi sajátosságokat, és hasonlóságot tesz, uniformizálja a használókat. A magyar diákok az internet-használati szokásokat, a használatra fordított időt, az internetes ismerkedést és az internet-használatához kapcsolódó deviáns magatartásokat illetően nagyon sok hasonlóságot mutatnak külföldi társaikhoz. Ugyanakkor némi eltérés tapasztalható a korábbi külföldi kutatások és a jelen hazai felmérés eredményeiben az internettel kapcsolatos erkölcsi megítélés és toleranciaszint vonatkozásában. A vizsgálat adatai arra utalnak, hogy a magyar diákok nyitottabbak, „toleránsabbak” az online megismert személlyel való találkozás tekintetében, és az internetes tartalmak morális megítélése náluk kevésbé szigorú, illetve kisebb arányban tartják zavarónak azokat, legalábbis, ami a pornográf tartalmakat illeti. Ezt

részben magyarázhatja az, hogy a hivatkozott külföldi kutatások majd' egy évtizeddel korábbi állapotot mérték fel. A tapasztalt tolerancia-szint emelkedés és az internet morális megítélésének lazulása így lehet az időközben elterjedtebbé és rendszeresebbé vált internet-használat törvényszerű velejárója, másfelől pedig az időmúlás okozta „hozzászokás”, habituáció következménye: a bennünket gyakran érő ingerek ugyanis egy idő után közömbössé válnak, elveszítik hatásukat. Az online létrejött ismeretség offline folytatására való nagyfokú nyitottság (minden harmadik megkérdezett mondta, hogy személyesen találkozott az interneten megismert személlyel és – ami szintén elgondolkodtató – minden hetedik megtagadta a választ erre a kérdésre) ugyanakkor – a változó megítélés mellett – a kellő óvatosság és veszélyérzet hiányának indikátora is lehet.

Elgondolkodtató az internetes tevékenységhez kapcsolódó **jogsértések gyakorisága** is. Négy válaszolóból három tölt le rendszeresen szerzői műveket (zenét, filmet, számítógépes programokat). Ez az arány jelzi, hogy ennél korosztálynál a jogellenes letöltés a bevett, a normaszzerű magatartás, míg ebben a tekintetben a jogkövető a kivételes, a deviáns viselkedés. Itt említhető a szexuális tartalmú felvételek készítése, másnak átadása, illetőleg az internetre történő feltétele is, amely magatartások 18 éven aluli esetében bűncselekménynek minősülnek. Bár a vonatkozó arányok a teljes minta tekintetében elenyészőek, a ténylegesen érintettek körében (vagyis azok esetében, akik járnak valakivel és készítenek egymásról felvételeket) már 40% adja át kívülállónak vagy teszi fel az internetre ezeket a felvételeket. Az említett (és a jogismereti hiányosságokra, illetve a jogtól eltérő normák érvényesülésére utaló) jogsértésektől eltekintve a válaszolók nagy része saját állítása szerint jogszerűen és normakövetően viselkedik az interneten. Csupán minden ötödik megkérdezett mondta, hogy tett már olyat internetezés közben, amit maga is törvényellenesnek tart.

Az **ártalmas és káros tartalmak** elérésének mértékét illetően online pornográf tartalmakkal akaratlanul a minta több mint fele (55%), szándékosan 40%-a találkozott. Nem meglepő módon a fiúk között jelentősen magasabb volt azok aránya, akik a pornó weboldalak szándékos látogatásáról számoltak be, valamint azoké is, akik ezeket a tartalmakat érdekesnek vagy izgatónak mondták, mint a lányok esetében.

A megkérdezettek 13%-a mondta azt, hogy az interneten megismert idegen személy **szexuális tartalmú beszélgetést/üzenetváltást is kezdeményezett**. A válaszolók felét azonban mindez nem zavarta annyira, hogy megszakítsa az idegennel a kapcsolatot. Az inzultusról a beszélgetést megszakítóknak is csupán egyharmada számolt be valakinek, legtöbbször a barátjának. A megkérdezettek több mint a fele (56%) mondta azt, hogy nem kapott még **szexuális tartalmú felhívást** az interneten, minden ötödik válaszadó azonban már többször is kapott ilyet. A szexuális témájú beszélgetés kezdeményezője az esetek nagy részében ismerős volt, és a válaszoló személyesen is találkozott már vele. Érdekes módon az ilyen beszélgetést kezdeményezők többsége a válaszolók szerint nő volt. A szexuális beszélgetést folytatók jelentős része (69%) nem mondta kellemetlennek ezt a helyzetet, és csupán 8%-uk érezte magát nagyon zavartnak a beszélgetés hatására. Az online szexuális beszélgetés megfelelő kezelése sokkal könnyebb volt azokban az esetekben, amelyekben a válaszoló korábbról már ismerte a beszélgetőtársát. Nehezebb volt viszont azokban az esetekben, ha teljesen idegen kezdeményezte a beszélgetést, és ha a válaszoló nem tudott kívül maradni az eseményeken, pl. magyarázkodni kezdett.

A megkérdezettek kétharmada mondta, hogy megismerkedett már idegennel az interneten, és majd' 40%-uk az igazi nevét is megmondta az online megismert idegennel. A rendszeres és kiterjedt internet-használat mellett a vizsgált korosztály természetes életkori

jellemzője a fokozott és fűtött szexuális érdeklődés is. Ezért nem meglepő, hogy az **online ismerkedés** számos esetben torkollik **offline találkozásba** (emlékezzünk, a válaszolók harmada számolt be az internetes megismerkedést követő személyes találkozásról), sőt, beleegyezéses **szexuális kapcsolatba**. Az idegennel találkozóknak közül minden harmadik ment fel a megismert személy lakására, és 12%-uk szexuális kapcsolatot is létesített az ismerős idegennel. A kapcsolat részeként sokszor találkozunk pornográf felvételek készítésével is. Mivel a felvételeket a készítőik mintegy 40%-a adta ki a birtokából, így azok az internetre is felkerülhetnek, további veszélyhelyzeteket teremtve az amúgy is veszélyeztetett korosztályra nézve.

Az **offline abúzust** vizsgáló kérdésekre a válaszolók 5,3%-a mondta, hogy szexuálisan zaklatták, míg 1,6%-a, hogy akarata ellenére szexuális kapcsolatot létesítettek vele. Bár az egyes elemszámok alacsonyak, azonban az arány gyakorlatilag megegyezik az OKRI korábbi felmérésében jelzett, retrospektív aránnyal, amely alátámasztja az eredmény valószínűségét.

Az **online és az offline zaklatás összefonódása** nyilvánvaló, ám nemek szerint eltérő megoszlásokkal találkozunk. A csak interneten történt abúzusról beszámolóknak között több (nagyjából harmadával) a lányt, mint fiút. A fiúk között azonban kétszer többen vannak azok, akik azt mondták, hogy nemcsak online kaptak szexuális tartalmú felhívást, de már offline is molesztáltak őket. A csak offline csoportban viszont a lányok aránya triplája a fiúkénak.

A **biztonságos internet-használat** probléma élesen veti fel mind az új médiummal kapcsolatos változó kompetencia, mind a felnőttek (elsősorban természetesen a szülők/nevelők) szerepének, felelősségének kérdését. Sokatmondó, hogy a biztonságos internet-használatra vonatkozó tudás forrását firtató kérdésre a leggyakoribb válasz a saját, autodidakta felfedezés, az internet-használati rutin, ugyanakkor a válaszolók 16% mondja, hogy az internet veszélyeiről soha sehonnan nem kapott felvilágosítást. Ami a szülők veszélytudatosságát és esetleges megelőző lépéseit illeti, a kutatás adatainak elsődleges elemzéséből úgy tűnik, a felnőtt társadalom az internetes veszélyekre nálunk is a külföldi kutatásokban bemutatottakhoz hasonlóképpen reagál. A fiatalok védelme a káros internet-tartalmakkal, valamint az online szexuális abúzus különböző formáival szemben nagyjából-egészében csupán az időkorlátozásra, a számítógép társaságában töltött idő redukálására szorítkozik. A megkérdezettek szüleinek háromnegyede egyébként az internet-használatot – a mindennapi élet részének tekintve azt – semmiféle szabályhoz nem köti, a szabályt állítók zöme azonban az időkorlátozással él. A helyzetet súlyosítja a felnőtt társadalom digitális „érzékletlensége”, és relatív – a gyerekekhez viszonyított – elmaradottsága. A fő szabályozóként alkalmazott időkorláthoz kötött internetezés a rutinosabb internet-használó szülőknél is megmarad, itt azonban már megmutatkozik a tájékozottság a differenciáltabb eszközök, a számítógép-, illetve a gyermekvédelem kifinomultabb módszereinek alkalmazásában.

A válaszolóknak csupán elenyésző része számolt be arról, hogy a felnőttek elvárják: szóljanak, ha zavaró jelenséggel találkoznak a neten. A vizsgálat adatai szerint a gyerekek megfelelnek ennek az elvárásnak: a megkérdezett fiatalok kis hányada mondta csak azt, hogy megosztja a felnőttel, ha ilyen történik vele. Úgy tűnik, a felnőttek digitális tájékozatlansága és rutintalansága is oka annak, hogy a gyerekek nem mondják el nekik, ha zavaró tartalommal találkoznak vagy szexuális zaklatás éri őket a neten. Ez nem jó hír, mert növeli a gyerekek védtelenségét és kiszolgáltatottságát. Segítene a helyzeten, ha a felnőttek maguk is gyakrabban használnák az internetet. A kutatás ugyanis azt jelzi, hogy a tájékozottsággal egy bizonyos fokig nő a káros tartalmakkal szembeni otthoni védekezés volumene és kifinomultsága.

A fővárosi fenntartású iskolák jellemzői

A fővárosi fenntartású iskolák mintája **nagyobb online jelenlélet mutat**: az online közösségekben a válaszolók nagyobb arányban vesznek részt, szívesebben ismerkednek a neten. Ezzel összefüggésben **toleránsabbak is a neten fellelt zavaró tartalmakkal szemben** és az előállt kínos helyzeteket vagányabban kezelik. Jellemző rájuk az online megismert idegennel szembeni nagyobb bizalom és elfogadhatóbbnak tartják azt is, ha valaki hazudik életkorát vagy nemét illetően a neten.

A fővárosi fenntartású iskolák mintájában arányában még **többen voltak, akik már 3-7 éves koruk között napi rendszerességgel használták netet**. Minél korábban vált a válaszoló rendszeres internet-felhasználóvá, annál több időt tölt naponta számítógépes játékkal és jelenidejű online beszélgetéssel – chat, Skype, MSN. A korai rendszeres internet-használat elfogadottabbá, sőt, szükségszerűvé teszi a nagyobb online aktivitást, ami a fővárosi fenntartású minta válaszolójánál erőteljesen megfigyelhető. Közülük azok, akik igen korai életkorban kezdték a rendszeres internet-használatot, szívesebben töltik idejüket a neten szörfözéssel. Köztük arányában többen voltak azok, akik még akár 2-3 vagy 4 óránál is több időt töltenek ezzel a napi elfoglaltsággal.

A fővárosi fenntartású mintában a válaszolóknak valamivel **nagyobb hányada küldte már el képét vagy mondta meg igazi nevét** online megismert személynek. Ez betudható annak, hogy a fővárosi fenntartású minta válaszolói inkább vannak jelen online közösségekben és ismerkednek chaten is (teljes minta: 12,6% és 20,1%; FFI: 13,3% és 21,5%, lásd: 32. ábra), ami miatt magabiztosabban mozognak az online közösségekben és nagyobb az online megismert idegenek iránti bizalmuk is.

A **fővárosi fenntartású iskolákba járó lányok** szembenőően magasabb toleranciaszinttel rendelkeznek a pornográf tartalmakkal szemben, sőt, a szex-oldalakat pozitívan értékelők aránya is jóval magasabb, mint a teljes minta lányaié. A felnőtt tartalmat legalább érdekesnek tartó lányok aránya (a teljes mintához képest) alig marad el a fiúktól (FFI-lányok, akik érdekesnek találták a pornográf tartalmat: 22,0%, FFI-fiúk: 28,9%). A szexoldalakkal vagy a szexuális töltetű találokhoz kapcsolatos kérdésekre is nyíltabban válaszolnak és nagyobb szabadságot engednek meg maguknak az offline találkozáskor.

A fővárosi fenntartású iskolákban ugyan az együtt járók közül arányában kevesebben készítettek egymásról szexuális tartalmú képeket, viszont összességében nagyobb volt azoknak az aránya, akik kiadták a kezükből a felvételeket: míg a teljes mintában a felvételt készítőknél összesen 29,0%-a adta ki birtokából a felvételeket (a netre feltöltötte és/vagy odaadta másoknak), addig a fővárosi fenntartású iskolákban ez az arány már 32,4%. Érdekes megfigyelni ugyanakkor, hogy a teljes mintában sokkal kisebb volt a felvételeket átadó lányok aránya, mint a fővárosi fenntartású iskolákban (teljes minta: 30,2%, FFI: 20,7%).

Meglehetősen nagy eltérés tapasztalható a teljes és a fővárosi minta között a **szülők tudatos megelőző intézkedéseit** illetően. Amíg a teljes mintában a szülők 7,1%-a vezetett be korlátozásokat az otthoni internet-használatra, miután már észrevette, hogy gyermeke tiltott weboldalakat keresett fel, addig a fővárosi fenntartású iskolába járó válaszolók szüleinek csupán 1,0%-a (összesen egy válaszoló szülei) tett ilyen óvintézkedéseket. Ennek hátterében az állhat, hogy a fővárosi fenntartású iskolába járó gyerekek emelt szintű számítástechnikai képzésben részesülnek, továbbá professzionális segítségnyújtás – pl. iskolapszichológus, magatartásterapeuta – áll rendelkezésre a problémák leküzdésére. Ez azt eredményezi, hogy a szülők jobban bíznak az iskolában, és abban, hogy a biztonságos internet-használatról a

gyerek ott megkapja a megfelelő felvilágosítást. A felvilágosítás feladata így kipipálódik, a szülők tehát még az alapvető gondoskodás körébe tartozó óvintézkedéseket is elfelejtik, ha az internet-használatról van szó.

A biztonságos internet-használatra nevelés hiányosságai összhangban állnak az ugyancsak hiányos prevenciós intézkedésekkel. Azt, hogy a gyermek „tiltott” weboldalt keresett fel, a legtöbbször ugyan ezt nem vették észre a szülők vagy a tanárok (teljes minta: 70,1%; FFI: 68,2%), viszont a legtöbben akkor sem kaptak büntetést, ha a felnőttek tudomására jutott, hogy a kifejezett tiltás ellenére csináltak valamit az interneten. A büntetlenül maradók aránya a fővárosi fenntartású mintában nagyobb (teljes minta: 70,8%; FFI: 76,8%).

A válaszolók világosan látják a körülöttük élő felnőttek internetes ismereteinek hiányosságait, erről árulkodik, hogy a fővárosi fenntartású mintában arányában **többen értékelték elégtelenre, elégségesre vagy közepesre szüleik tudását**, viszont kevesebben adtak jó és kiváló osztályzatot a teljes mintához viszonyítva.

Mindezekkel együtt úgy tűnik, a fővárosi fenntartású iskolákban tanulók **szülei némileg tudatosabban alakítják ki a védelmet az online zaklatással szemben**, hiszen arányában többen tiltják az online ismerkedést (teljes minta: 10,2%, FFI: 12,1%) kötik konkrét szabályokhoz a chatelést (teljes minta: 9,7%, FFI: 12,3%), és többen tiltják az online megismert személlyel való találkozást is (teljes minta: 16,2%, FFI: 17,9%). A szoftver- és a szerzői művek letöltését is szigorúbban veszik, viszont elmaradnak a személyes adatok kiadásának korlátozásában a teljes mintához képest. Ugyanakkor nagyobb az aránya azoknak a szülőknek, akik semmiféle korlátozáshoz nem kötik az otthoni internet-használatot.

A fővárosi fenntartású iskolák válaszolóinak nagyobb aránya állította, hogy soha **sehonnan nem kapott felvilágosítást az internet veszélyeiről** (teljes minta: 16% (FFI: 17,5%). Arányában kevesebben kaptak felvilágosítást otthon a szülőktől, mint a teljes minta. Ez egybecseng a kutatás korábbi megállapításával, amely szerint a fővárosi fenntartású iskolákba járó gyermekek szülei még annyira sem figyelnek a gyermek biztonságos internet-használatára, mint a teljes budapesti mintában. Ezt a hiányosságot némileg kiegészíti, hogy a fővárosi fenntartású iskolák tanulói közül arányosan többen vallották, hogy az iskolában, a tanáraiktól kapnak inkább felvilágosítást a biztonságos internet-használatról. Viszont a fővárosi fenntartású mintában többen voltak azok is, akik saját kútfőből, a gyakori internet-használat révén tettek szert a megfelelő ismeretekre.

A netes veszélyek ignorálására és a szankcionálás elmaradására utalhat, hogy *bizonyos devianciákkal kapcsolatban* a teljes mintához képest arányában többen vallották a fővárosi fenntartású iskolákból, hogy elkövettek már vélt vagy valós törvényellenességet a neten (az összes deviáns cselekményt tekintve azonban az arány alatta marad a teljes mintának). Az eltérés **leginkább magatartásbeli problémákra** (chatszobában való kiabálás, káromkodás) vonatkozik, de megfigyelhető a **tényleges bűncselekmény**, a számítástechnikai rendszerbe (weboldalra) való jogellenes belépés esetében is.

A fővárosi fenntartású mintában bevallottan **többen kaptak már szexuális tartalmú felhívást** (teljes minta: 28%, FFI: 30%). Feltűnő, hogy a fővárosi fenntartású mintában a válaszolók inkább megtartották maguknak az élményt, mint a teljes mintában: barátaikat, szüleiket és tanáraikat kevésbé avatták be a történetekbe, mint a többiek. Sőt, az ilyen beszélgetés hatására kevésbé jöttek zavarba az átlagnál: inkább folytatták a beszélgetést az idegennel, mint a teljes minta válaszolói. Ez szintén a fővárosi fenntartású minta válaszolóinak nagyobb rutinjáról, biztonságosabb internet-használatáról árulkodik (a fővárosi fenntartású mintában arányosan többen mondták, hogy maguktól szerezték az internetes

ismereteiket és nem környezetüktől, valamint arányosan többen vesznek részt közülük különböző online közösségekben is).

Az **online abúzus terén a fővárosi fenntartású minta felülreprezentált**: a teljes mintában online abúzust elszenvedők 68,2%-a fővárosi fenntartású iskolába jár. Enyhe felülreprezentáltság figyelhető meg az abúzus vegyes – online és offline – formáját elszenvedők esetében is. Ez lehet következménye a fővárosi fenntartású iskolába járó tanulók online kapcsolatteremtéssel kapcsolatos magasabb toleranciaküszöbének, az idegennel való offline találkozás lazább kezelésének (az FFI tanulók nagyobb arányban mentek fel az ismeretlen lakására, fotózkodtak és létesítettek vele szexuális kapcsolatot). Ugyanakkor igazolhatja, hogy a megelőzéshez több kell, mint a szülők által az internet-használatra felállított egyszerű szabályok, az online kommunikáció során keletkezett zavart lelkiállapot és az elszenvedett traumák személyes megbeszélése valószínűleg hatékonyabb prevenció eszköz lenne.

Irodalom

Australian Broadcasting Authority (2001). The Internet at home: A report on Internet use in the home. Sydney, Australia: Author

Brå Report (2007). The online sexual solicitation of children by adults in Sweden. English summary of Brå report No. 2007:11, Kiadja a The Swedish National Council of Crime Prevention (Brottsförebyggande radet – Brå)

Kerecsi K., Bolyky O., Győry Cs., Parti K. & Sárík E. (2008). Látens fiatalok devianciái. Fiatalok devianciái egy önbevalláson alapuló felmérés tükrében – „ISRD-2” ELTE ÁJK-OKRI, Budapest

Mayer J. (2009). Egy világáros pedagógusai. Gyorsjelentés. Mérei Ferenc Fővárosi Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet, Fővárosi Közoktatásfejlesztési Alapítvány, Budapest

Michelet, I. (2003). Our Children at Risk Online: The Example of Thailand. ECPAT International

Mitchell, K.J., Finkelhor, D. & Wolak, J. (2001). Risk Factors for and Impact of Online Sexual Solicitation of Youth. Journal of American Medical Association, Vol. 285 No. 23, pp. 3011-3014

Parti K. (2009). Gyermekpornográfia az interneten. Bíbor Kiadó

Ritter A., Fábrián Zs., Pillók P. & Hoyer M. (2004). Felmérés a magyarországi Internet-használatról: betegség, vagy korosztályra jellemző tünet? In: Psychiatria Hungarica 2004/02.

Virág Gy. (2004) Szexuális erőszak; in: Irk F. (szerk.): Áldozatok és Vélemények II. kötet 71-83. old. OKRI Bp.

Melléklet: A kutatás kérdőíve

A fiatalok internet-használati szokásai és az internet-használattal járó veszélyek

Ez a kérdőív alapvetően az internet-használati szokásaidról szól, de rákérdezzük arra is, milyen kellemetlenségek értek már az interneten szörfözés, vagy akár chat-beszélgetés közben, és hogy ez milyen hatást gyakorolt a közérzetedre.

A kérdőív kitöltése önkéntes. A válaszadást megtagadhatod úgy is, hogy a „nem válaszolok” opciót jelölöd meg. De arra kérünk, hogy ha már elkezdted, lehetőség szerint minden kérdésre válaszolj, hiszen válaszaiddal minket segítesz: a gyűjtött adatokat a magyar gyerekeket, tanulókat fenyegető veszélyek feltérképezésére és megfelelő válaszleptések kidolgozására használjuk fel. A kérdőív anonim, azon nem szerepel a neved, semmilyen azonosítód. Sem a szüleid, sem a tanáraid nem látják a válaszaidat.

Ha segítségre van szükséged, szólj bátran a kérdezőbiztosnak. Köszönjük az együttműködésedet!

I. Alapadatok

1. Milyen típusú iskolába jársz?

- a) általános iskola
- b) gimnázium
- c) szakközépiskola
- d) szakiskola

2. Hányadik évfolyamra jársz?

- a) nyolcadik
- b) kilencedik
- c) tizedik

3. Fiú vagy-e vagy lány?

- a) fiú
- b) lány

4. Hány éves vagy?

- a) 14
- b) 15
- c) 16
- d) 17
- e) 17-nél idősebb

5. Hány felnőttel élsz együtt? (1-10)

...

6. Kik azok, akikkel együtt élsz? (Több válasz lehetséges)

- a) apa
- b) anya
- c) apa élettársa
- d) anya élettársa
- e) nagyszülő(k)
- f) egyéb, éspedig: ...

7. Hány jóbarátod van?

- a) 0
- b) 1-3
- c) ennél több

8. Jártál-e már valakivel?

- a) igen
- b) nem

8.1. Ha a 8-as kérdésre igennel válaszoltál, előfordult-e már veled, hogy készítettetek egymásról erotikus vagy szexuális képeket, videókat?

- a) igen
- b) nem

8.2. Ha a 8.1.-es kérdésre igennel válaszoltál, előfordult-e már veled, hogy...

Feltettétek a netre a képeket/videót?

- a) igen
- b) nem

Elküldtétek vagy odaadtátok a képeket/videót valakinek?

- a) igen
- b) nem

9. Van-e saját szobád?

- a) igen, van.
- b) testvéremmel / testvéreimmel közösen használom a szobát.
- c) nincs, a családom más tagjaival osztozom a szobán.

10. Van-e otthon olyan internet-kapcsolattal rendelkező számítógép, amelyet te is használhatsz?

- a) igen, van
- b) nem, nincs
- c) számítógép van, de nincs hozzá internet-kapcsolat

11. Ha van internet-hozzáféréssel rendelkező számítógép otthon, hol található a lakásban?

- a) a saját szobámban, amelyet önállóan használhatok
- b) a számítógép a lakás közös helyiségében található
- c) a számítógép valaki más szobájában (testvér szobájában, szülő dolgozószobájában stb.) található

II. Internet-használati szokásaidról

12. Hány éves voltál, amikor rendszeresen kezdted használni az internetet? (amikortól már legalább havonta egyszer használtad)

...

13. Az elmúlt 3 hónapban milyen gyakran használtad az internetet? (csak egy válasz lehetséges)

- a) naponta
- b) egy héten 3x vagy ennél többször
- c) egy héten 1-2x
- d) egy hónapban 1-2x
- e) kevesebbszer
- f) egyáltalán nem interneteztem az elmúlt 3 hónapban

14. Mennyire érdekel az internet általában? (csak egy válasz lehetséges)

- a) egyáltalán nem
- b) kicsit
- c) közepesen
- d) érdekel
- e) nagyon is érdekel

15. Általában mikor használod otthon az internetet? (Több válasz lehetséges)

- a) Soha, mert nincs otthon internet-kapcsolat
- b) Soha. Bár van otthon internet, de én nem használhatom.
- c) Soha, mert nem érdekel az internet.
- d) Soha, más okból.
- e) Általában reggel 5 és 8 óra között használom az internetet otthon.
- f) Általában délelőtt 9 és 12 óra között használom az internetet otthon.
- g) Általában délután 12 és 16 óra között használom az internetet otthon.
- h) Általában délután 16 és 20 óra között használom az internetet otthon.
- i) Általában este 20 és 23 óra között használom az internetet otthon.
- j) Általában éjjel 23 és hajnali 4 óra között használom az internetet otthon.

III. Internetes szabadidős tevékenységeidről

16. Iskolán kívül egy átlagos hétköznap mennyi időt töltesz a következő tevékenységekkel? (válasz-lehetőségek: 5 fokú skála: semennyit, fél-egyórát, 2 órát, 3 órát, 4 vagy több órát)

- a) televízió-nézés
- b) számítógépes játék
- c) chat, Skype, MSN
- d) interneten szörfözés
- e) lógás a haverokkal
- f) sportolás
- g) könyv/újság olvasása

17. Mire használod az internetet általában? (Több válasz lehetséges)

- a) nem internetezek

- b) fiataloknak szóló oldalakat látogatok
- c) házi feladatot vagy iskolai feladatot írok
- d) információt keresek nem iskolai feladathoz
- e) chatelek, írásban „beszélgetek” olyan emberekkel, akiket már ismerek az „offline” világból (pl. barátok, rokonok stb.)
- f) chatelek, írásban „beszélgetek” olyan emberekkel, akikkel online találkoztam először
- g) saját szórakozásomra különösebb cél nélkül szörfölgetek
- h) online közösségekben veszek részt (pl. Second Life)
- i) e-mailezek
- j) ismerős-kereső oldalakat látogatok
- k) játszom
- l) szexuális, pornográf oldalakat látogatok
- m) zenét, filmet vagy számítógépes programokat töltök le
- n) egyéb, éspedig:

18. Mondta-e neked valaha tanárod/szülőd hogy ne klikkelj bizonyos weboldalakra vagy hogy lehetőleg kerülj el bizonyos weboldalakat?

- a) igen
- b) nem

19. Ráklíkkeltél-e valaha olyan weboldalra, amelynek megtekintését tanárod vagy szülőd határozottan megtiltotta?

- a) igen
- b) nem
- c) nincs olyan weboldal, amelynek megtekintését tiltanák a környezetemben élő felnőttek

19.1. Ha igen: észrevette-e tanárod/szülőd, hogy ráklíkkeltél olyan weboldalra, amelyet ők határozottan tiltottak?

- a) igen
- b) nem

19.2. Ha igen: kaptál-e ezért büntetést?

- a) igen
- b) nem
- c) nem büntettek meg érte, de más korlátozásokat (pl. jelszavas védelem) bevezettek a számítógépen

20. Internetezés közben csináltál-e valamit, amelyről azt gondoltad, hogy törvényellenes ?

- a) igen
- b) nem

20.1. Ha igen: hányszor tettél ilyen az elmúlt 12 hónapban? (1-99)

...

21. Az alábbiak közül előfordult-e veled valamelyik? Soha / Néha / Gyakran / Mindig

- a) Ráklíkkelttem és sikerült is belépnem olyan weboldalra, amely nem az enyém volt és jelszóval volt védve.
- b) Egy baráttól/ismerőstől kaptam jelszóval léptem be valamilyen weboldalra.
- c) Csúnya szavakat használtam chat szobában.

- d) „Kiabáltam” másokkal a chat szobában.
- e) Más személynek adtam ki magam a chat szobában. (pl. más életkorúnak mondtam magam, más neműnek mondtam magam)

22. Honnan származik a legtöbb tudásod arról, hogyan használd biztonságosan az internetet? (csak egy válasz lehetséges)

- a) soha nem kaptam semmilyen felvilágosítást erről
- b) szüleimtől
- c) tanáraimtól az iskolában
- d) barátaimtól
- e) saját magam találtam erről információt az interneten
- f) máshonnan (honnan?)

IV. Néhány dologról, amelyek megtörténhetnek veled az interneten

23. Előfordult-e már az interneten, hogy... (több válasz lehetséges)

- a) idegennel ismerkedtem meg
- b) olyan embernek küldtem el a képet, akit online ismertem meg
- c) online megismert idegennel megmondtam igazi nevemet
- d) online megismert idegennel megadtam igazi nevemet és lakcímemet
- e) online megismert idegennel megadtam igazi nevemet és az iskolám nevét
- f) idegen személy szexuális tartalmú beszélgetést/üzenetváltást kezdeményezett velem
- g) soha nem fordult velem elő egyik sem

23.1. Ha az idegen személy szexuális tartalmú beszélgetést/üzenetváltást kezdeményezett veled, mit tettél olyankor?

- a) tovább folytattam a beszélgetést az idegennel
- b) nem folytattam tovább a beszélgetést az idegennel, de másokkal igen
- c) kiléptem a chatszobából
- d) megszakítottam a beszélgetést az idegennel és elmondtam az esetet a barátaimnak
- e) megszakítottam a beszélgetést az idegennel és elmondtam az esetet a szüleimnek vagy velem együtt élő felnőtt családtagomnak
- f) megszakítottam a beszélgetést az idegennel és elmondtam az esetet a tanáromnak
- g) megszakítottam a beszélgetést az idegennel, de nem mondtam el az esetet senkinek
- h) mást tettem, éspedig:

24. Kaptál-e már szexuális tartalmú felhívást az interneten (több válasz lehetséges)

- a) nem
- b) igen, egyszer
- c) igen, kétszer vagy többször

24.1. Ha igen (egyszer, kétszer vagy többször): Ez az utóbbi évben történt?

- a) igen
- b) nem

24.2. Hány éves voltál, amikor ez először történt veled?

...

Most arról az eseményről kérdezőnk, amelyik a legzavaróbb volt számodra. Kérlek, akkor is válaszolj az alábbi kérdésekre, hogyha teljesen ártalmatlannak vagy ha nagyon kényelmetlennek, ítélted meg az esetet.

24.3. Hány éves voltál, amikor ez az incidens történt veled?

- a) 12-nél fiatalabb
- b) 12 éves voltam
- c) 13 éves voltam
- d) 14 éves voltam
- e) 15 éves voltam
- f) 16 éves voltam
- g) 17 éves voltam
- h) 17-nél idősebb voltam

24.4. Hány éves volt az a személy, aki szexualitással kapcsolatos témákról akart beszélni veled online? (legjobb tudomásod vagy becslésed szerint)

- a) nem tudom
- b) 14 alatti
- c) 14-16
- d) 17-18
- e) 19-25
- f) 26-35
- g) 35 fölötti

24.5. Férfi vagy nő volt ez a személy?

- a) férfi
- b) nő
- c) nem tudom

24.6. Először online találkoztál ezzel a személlyel?

- a) igen, először online találkoztam vele
- b) nem, már máskor is találkoztam vele offline
- c) nem tudom, nem emlékszem

24.7. Hogyan éreztél magad ezután?

- a) nem éreztél kellemetlenül/zavartnak magam egyáltalán
- b) kicsit kellemetlenül/zavartan éreztél magam
- c) kellemetlenül/zavartan éreztél magam
- d) nagyon kellemetlenül/zavartan éreztél magam

24.8. Le tudod írni néhány szóban, mi történt?

....

25. Találkoztál-e már offline olyan személlyel, akit online ismertél meg?

- a) igen
- b) nem

25.1. Ha igen: Az interneten megismert idegen a találkozáson... (több válasz lehetséges)

- a) annyi idős volt, amennyinek online kiadta magát
- b) valójában 5 évvel idősebb volt ahhoz képest, amennyinek online kiadta magát
- c) valójában 10 évvel idősebb volt ahhoz képest, amennyinek online kiadta magát
- d) sokkal idősebb volt ahhoz képest, amennyinek kiadta magát

25.2. Ha igen: Az interneten megismert idegen a találkozáson... (több válasz lehetséges)

- a) nem mondta meg, miért is találkozott velem
- b) nem mondta meg, mi a valódi foglalkozása
- c) nem okozott meglepetést: mindenben megfelelt annak, ahogyan előzőleg online megismertem
- d) nem okozott meglepetést annak ellenére, hogy nem ilyenre számítottam

25.3. Ha igen: Az interneten megismert idegen a találkozáson... (több válasz lehetséges)

- a) felajánlotta, hogy menjek fel hozzá
- b) felajánlotta, hogy meztelenül pózoljak neki
- c) felajánlotta, hogy fotókat készítsen rólam
- d) szexuális tartalmú ajánlatot tett nekem
- e) egyéb, éspedig: ...

25.4. Előfordult-e, hogy... (több válasz lehetséges)

- a) felmentél hozzá
- b) meztelenül pózoltál neki
- c) fotókat készített rólad
- d) szexuális kapcsolatot létesítettél vele

26. Találkoztál-e már akaratlanul pornográf weboldallal?

- a) igen
- b) nem

27. Megnyitottál-e szándékosan pornográf weboldalt?

- a) igen
- b) nem

27.1. Ha igen: Hogyan hatott rád a weboldal tartalma? (több válasz lehetséges)

- a) visszataszítónak/undorítósnak találtam
- b) érdekesnek találtam

- c) izgatónak találtam
- d) semlegesnek találtam, nem volt különösebb hatással

V. Szüleid hogyan viszonyulnak az internethez?

28. Hogyan értékelnéd szüleid (vagy a veled együtt élő felnőttek) internettel kapcsolatos tudását? (5 fokú skálán: 1 egyáltalán nem ért hozzá, 5 gyakori internet-használó, ezért jól ért az internethez)

29. Szabályokhoz kötik-e szüleid az otthoni internet-használatot?

- a) igen
- b) nem
- c) nincs otthon internet

29.1. Hogyha szabályokhoz kötik szüleid az internet-használatot, melyek ezek a szabályok? (több válasz lehetséges)

- a) csak korlátozott ideig használhatom a netet
- b) nem tölthetek le zenét/filmet
- c) nem tölthetek le képeket/dokumentumot
- d) nem tölthetek le szoftvert
- e) nem regisztrálhatok sehová, csak ha szüleim megengedik
- f) nem chatelhetek idegennel/nem ismerkedhetek idegennel
- g) nem találkozhatok idegennel, akit az interneten ismertem meg
- h) meg kell mondanom, ha zavaró tartalmat találok a neten
- i) nem adhatok ki személyes adatot
- j) nem használhatok csúnya szavakat e-mailen vagy chat-szobában
- k) vannak olyan weboldalak, amelyeket nem látogathatok
- l) szűrőszoftver van otthon, ez letilt bizonyos oldalokról
- m) egyéb, éspedig:

VI. Molesztálás

30. Előfordult-e már veled, hogy egy olyan valaki, akit NEM az interneten ismertél meg, a valós életben...

30.1. ...molesztált

- a) igen
- b) nem

Ha igen: hány éves volt az illető?

...

Ha igen: Hány éves korodban történt ez?

...

30.2. ...akaratom ellenére szexuális kapcsolatot létesített veled

- a) igen
- b) nem

Ha igen: Hány éves volt az illető?

...

Ha igen: Hány éves korodban történt ez?

...